

ULUSAL GÜÇ İSTATİSTİKLERİ ÇERÇEVESİNDE İRAN-İSRAIL SAVAŞI'NIN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Mehmet EMİR¹

Öz: Ortadoğu bölgesinde İran ve İsrail arasındaki rekabet, 2026 yılında vekalet savaşları sınırını aşarak, doğrudan karşılıklı savaşa dönüşmüştür. Bu makalenin temel amacı, savaşın ekonomik, askeri ve jeostratejik dinamiklerini ulusal güç istatistikleri vasıtasıyla ve nicel bir metodolojiyle karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Araştırmada, 1990-2024 yılları arasında 35 yılı kapsayan boylamsal bir veri seti kullanılarak; Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH), ekonomik güç, askeri güç, demografi, çelik üretimi, enerji tüketimi ve yüksek teknoloji kapasitesi gibi makro değişkenler incelenmiştir. Çalışmanın metodolojisi, ulusal kapasite indeksleri, endüstriyel kapasite ölçümleri ve net güç formülasyonlarına dayanmıştır. İstatistiksel bulgular, Realizm teorisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmanın karşılaştırmalı sonucunda, İsrail'in yüksek teknoloji ve net güç bağlamında üstünlüğüne karşın, İran'ın demografik ve endüstriyel gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, İran'ın nükleer silah yapım eşiğine gelerek daha etkili bir güç geçişine yaklaşması sonrasında İsrail'in bölgesel hegemonyasını korumak ve statükosunu sürdürmek maksadıyla önleyici savaşa girdiği sonucuna varılmıştır. Makale, iki aktör arasındaki rekabet koşullarının savaşa dönüşmesi ve bunun sonuçlanmasında salt askeri gücün değil, bunun yanı sıra ekonomik verimliliğin ve yüksek teknoloji gücünün de etkili olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: İran-İsrail Savaşı, Ulusal Güç İstatistikleri, Ortadoğu, ABD, Nükleer Silahlanma.

Article Category: International Relations

Date of Submission: 18.05.2026

Date of Acceptance: 30.05.2026

DOI: [10.5281/zenodo.20689446](https://doi.org/10.5281/zenodo.20689446)

¹ Dr., Uluslararası İlişkiler
Email: mehmetemir019@gmail.com.
ORCID: [0000-0003-3143-1439](https://orcid.org/0000-0003-3143-1439).

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE IRAN-ISRAEL WAR WITHIN THE FRAMEWORK OF NATIONAL POWER STATISTICS

Abstract: In the Middle East, the rivalry between Iran and Israel has escalated from proxy wars to direct warfare in 2026. The primary objective of this article is to comparatively analyze the economic, military, and geostrategic dynamics of this war using national power statistics and a quantitative methodology. The study utilizes a longitudinal dataset covering 35 years (1990-2024) to examine macroeconomic variables such as Gross Domestic Product (GDP), economic power, military power, demographics, steel production, energy consumption, and high-technology capacity. The methodology relies on national capacity indices, industrial capacity measurements, and net power formulations. Statistical findings are evaluated within the framework of Realism Theory. The comparative results show that while Israel has superiority in high technology and net power, Iran possesses significant demographic and industrial power. Furthermore, the study concludes that Israel entered into a preemptive war to protect its regional hegemony and maintain the status quo after Iran approached the brink of developing nuclear weapons and neared a more significant power transition. The article concludes that the escalation of competition between the two actors into war, and its outcome, will be influenced not only by military power but also by economic efficiency and advanced technological capabilities.

Keywords: *Iran-Israel War, National Power Statistics, Middle East, USA, Nuclear Armament.*

Giriş

Ortadoğu bölgesi, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan yeni dünya düzeninde en istikrarsız ve çatışmaya en yatkın coğrafya olmuştur. Bölgenin özellikle dini önemi ve enerji kaynakları nedeniyle aktörler arasındaki gerilimin seviyesi düşmemiştir. Bunun yanı sıra, zayıflayan devletlerin yarattıkları güç boşlukları diğer aktörler tarafından hegemonya ve nüfuz mücadelesine neden olmuştur. Günümüzde bölgedeki güç mücadelesi İran ve İsrail'in tarihi, ideolojik ve jeostratejik rekabetinden oluşan varoluşsal tehdit algılamaları üzerinden değerlendirilmektedir.

İran ve İsrail arasındaki güç mücadelesi, uzun süre vekil savaşı şeklinde ve asimetrik bir yapıda sürmüştür. Aktörlerin güvenliklerini arttırma çabaları ve bölgeye hâkim olma niyetleri karşı tarafın güvensizliğini derinleştirmiş ve güç mücadelesi tırmanma sarmalına dönüşmüştür. İsrail'in nükleer silahlara sahip olması ve teknolojik üstünlüğüne karşı İran nükleer silah yapım eşiğine yaklaşmış, zenginleştirilmiş uranyum stokları ve balistik füze envanterini genişleterek güvenlik ikilemini azami seviyeye taşımıştır. Hamas'ın 7 Ekim 2023 tarihindeki saldırısının ardından bölge dinamikleri tamamen sarsılmış² ve caydırıcılık mekanizmalarının etkisiz kalması sonucunda, 2026 yılında İran ve İsrail doğrudan savaşıya başlamışlardır. Anarşik bir uluslararası sistemde ontolojik güvenliklerini sağlamak isteyen aktörler diğer tarafın güç maksimizasyonunu engellemek için doğrudan güç kullanmayı etkili bir dış politika aracı olarak benimsemişlerdir.

İran ve İsrail arasındaki sorun ve çatışmaların genellikle ideolojik farklılıklar ve dini bakış açısıyla ve bu bağlamda söylemsel tehditler ve diplomatik krizler yoluyla nitel olarak analiz edildiği görülmektedir. Ancak bölgesel güç dönüşümü ve hegemonya açısından ulusal güç verilerinin daha kapsamlı bir sonuca varılması için nicel analizi gereklidir. Sistematik kriz süreçleri, aktörlerin ulusal kapasite inşaları ile yapısal eşitsizlikler ve bunların dağılımının nicel olarak ortaya konulması önemli bir zorunluluktur. Bunun yanı sıra, aktörlerin savaş sürdürülebilirliğinin analizi için yüksek teknoloji yeteneğiyle beraber ekonomik ve askeri kapasitelerinin net gücüne de odaklanılmalıdır. İran ve İsrail arasındaki rekabetin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için bütün bu verilerin kapsamlı bir şekilde analizine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu makale, konu bağlamında uluslararası ilişkiler literatüründeki ampirik ve metodolojik eksikliği doldurmayı hedeflemektedir. Makalenin amacı, 1990-2024 yılları arasındaki (bazı

² Mehmet Emir (2024), "İsrail'in Hamas Savaşı Bağlamında Teopolitik Motivasyonu İle Müttefiklik İlişkisinin Bölgesel Etki Analizi", *UPA Strategic Affairs*, 5(1), s. 211.

analizlerde bitiş yılı farklıdır) zaman sürecini boylamsal bir nicel veri seti çerçevesinde, İran-İsrail Savaşı'nı ulusal güç istatistikleri (ekonomik, askeri, demografik, endüstriyel, teknolojik) boyutuyla kapsamlı ve karşılaştırmalı bir şekilde analiz etmektir. Çalışmanın takip eden bölümünde araştırmanın teorik çerçevesi sunulacaktır. Ardından, değişken seçimi ve analizine dair temel verilerin metodolojisine yer verilecektir. Sonrasında ise, ekonomik güç, askeri güç, karma ulusal kapasite ve teknolojik güç ölçümleri istatistiksel tablolar vasıtasıyla test edilecektir. Son olarak, ABD'nin İsrail'e yönelik müttefiklik ilişkisinin devam eden savaşa etkisi ve diğer unsurlar tartışmalar bölümünde analiz edilecektir. Çalışma, İran-İsrail Savaşı çerçevesinde, Ortadoğu'daki başat aktörler arasındaki hegemonik güç mücadelesini, siyasi söylemlerin ötesinde somut, ölçülebilir ve istatistiksel bir ulusal güç denklemi üzerinden analiz ederek uluslararası güvenlik siyasetine özgün katkılar sağlamayı hedeflemiştir.

1. Teorik Çerçeve

Devletlerin çatışma, ittifak ve kriz durumları gibi dış politika eylemlerinde sahip oldukları güç kavramı en temel değerlendirme aracıdır. Uluslararası sistemde merkezi bir yapının olmaması nedeniyle anarşinin hakimiyeti görülmektedir. Dolayısıyla, devletler, kendi güvenliklerini sağlama ve varoluşsal tehditlere yönelik olarak sürekli güç inşa ederek kapasitelerini arttırmayı hedeflerler. Diğer taraftan, tarihsel süreçte Ortadoğu bölgesi, devletler bağlamında sürekli sorunların yaşandığı bir coğrafya olmuştur. Çatışma, savaş ve gerilimin yüksek olduğu bölgede İran ve İsrail arasındaki savaşın ya da sorunların yalnızca dini ya da ideolojik yönleriyle açıklanması mümkün değildir. Bu savaş, ulusal kapasite eşitsizlikleri (ekonomik, askeri, endüstriyel, coğrafi ve teknolojik) ve bu eşitsizliklerin aktörler üzerinde yarattığı baskının sonucunda algılanan ontolojik tehdit temelinde anlaşılabilir.

Devletler seviyesinde gücün ölçümü ve bunun devlet politikalarına yansımaları için mutlaka ampirik veriler vasıtasıyla kuramsal bir çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda aktörlerin sahip olduğu Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH), nüfus verileri, askeri harcamaları ve enerji tüketimleri gibi veriler tek başlarına istatistiksel veri kümeleridir. Bu verilerin aktör niyetleri, caydırıcılık kapasitesi ve tehdit algıları gibi politikalara dönüşümü için güçlü bir kuramsal çerçeve inşası gereklidir. Çalışma, analiz edilen konuları Realizm teorisi yaklaşımıyla değerlendirmiştir. Bu bağlamda, ulusal güç unsurlarının sınıflandırılması, kapasite dağılımları, güvenlik ikilemi, güç kullanma seviyesindeki niyet ve karar belirsizliği, tehdit dengesi, bölgesel hegemonya ve saldırganlık konsepti, statüko ve eşitlik durumunda savaş riski, teknolojik büyüme ve güç dönüşümleri konularına dikkat edilmelidir.

Uluslararası ilişkiler alanında güç kavramı, devletlerin güç istenci ve güç dengesi konuları devletler seviyesinde yapılan analizlerde öncelikli bir öneme sahiptir. Devletler arasındaki izlenen politikalar temelde bir güç mücadelesidir.³ Devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri özünde ulusal güvenliklerini sağlamalarına ve ekonomik güçlerine bağlıdır. Devletlerin dış politikadaki etkileri ise ulusal güçlerinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, devletlerin uluslararası alanda izledikleri politikaları aynı zamanda ulusal güçlerinin de bir yansımasıdır. Devletlerin ulusal gücü; coğrafya, doğal kaynaklar, sanayi kapasitesi, askeri gücü, nüfusu, ulusal karakteri, ulusal ahlaki normları, diplomatik gücü ve iktidarının etkisiyle ölçülmektedir.⁴ Bu bağlamda, güç, değişken ve esnek bir kavramdır. Güç, tek bir kavram üzerinden ölçülemeyeceği gibi kapasite inşaları da zaman sürecinde değişkenlik gösterir. Çalışmada, analiz edilen iki aktörün yani İran ve İsrail'in güçleri mutlak değildir. Karşılaştırmalı analizlerde gücün dönüşümü için 1990-2024 yılları arasındaki (bazı verilerde bitiş yılı farklıdır) zaman serisi çok boyutlu bir şekilde değerlendirilmiştir. İzlenen bu yöntemle tek faktöre odaklanma yanılıgısına düşülmeden daha etkili sonuçların elde edilmesi hedeflenmiştir.

Anarşik düzende devletlerin güvende olmaları için kendi kendilerine yeterli olmaları gerekmektedir. Bu prensip, bütün devletler için geçerli olduğundan dolayı ontoloji motivasyonu nedeniyle yönetim türlerine, ekonomik modellerine ve ideolojilerine bakılmaksızın aktörler benzer birimler haline dönüşürler.⁵ Uluslararası sistemde devletler arasındaki odaklanılan alanda sıralama ya da karşılaştırma yapılmasında asıl dikkat çekici özellik ise aktörlerin kapasite dağılımıdır. Devletler arasındaki güç durumu kapasitelerin karşılaştırılmasıyla ölçülebilir. Kapasite karşılaştırması hem aktörler arasındaki görece üstünlüğü, hem de sistem içindeki konumlarını göstermektedir. Güç ölçümünde kapasite karşılaştırmaları çok boyutlu ve bütünleşik bir şekilde yapılmaktadır. Bu bağlamda, aktörlerin yer aldıkları coğrafya, nüfusları, ekonomik verileri, askeri güçleri, politika istikrarları ve yüksek teknoloji kapasitelerine odaklanılmaktadır. İran ve İsrail'in kapasite dağılımlarının karşılıklı analizi gerek Ortadoğu bölgesi, gerekse de uluslararası sistemdeki konumlarıyla değerlendirilebilir. Aktörler arasındaki düşmanlık yalnızca ideolojik ya da dini bir temelden ibaret değildir. Bunun yanı sıra, Ortadoğu'daki gerilim ve şiddet ortamında gücün azami seviyeye çıkarılma hedefi her zaman öncelikli bir stratejidir. İsrail, GSYİH verilerinin gücü ve ABD'nin müttefikliği vasıtasıyla

³ Hans J. Morgenthau (1949), *Politics among Nations the Struggle for Power and Peace*, 2. ed. New York: Alfred A. Knopf, s. 13.

⁴ A.g.e., ss. 80–108.

⁵ Kenneth N. Waltz (1979), *Theory of International Politics*, Reading: Addison-Wesley Publishing Company, ss. 96–101.

kapasitesini arttırma politikasını izlerken (İsrail-ABD ittifakı), buna karşın İran ise sert yaptırımlara rağmen zayıf ekonomik kapasitesini askeri gücü, nüfus büyüklüğü ve coğrafi derinliğiyle bölgede farklı bir güç kutbu olmaya (Direniş Ekseni yansıması) çabalamaktadır. Ortadoğu bölgesi, çok kutuplu bir yapıdadır. Bölgede İran ve İsrail'in yanı sıra Türkiye ve Suudi Arabistan da önemli aktörlerdir. İran'ın kapasite dağılımı doğal olarak başta İsrail olmak üzere diğer aktörler tarafından değişim dinamiği taşıması nedeniyle tehdit olarak algılanmıştır.

Bir devletin güvenliğini sağlaması maksadıyla yapmış olduğu askeri harcamalar ve müttefiklik ilişkisi bununla beraber diğer aktörlerin güvenliklerine dair tehdit algısı olarak görülmektedir.⁶ Devletlerin savunma amacıyla bile olsa yaptıkları güvenlik hamleleri, diğer aktörler tarafından saldırganlık niyeti olarak değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla, bu durum, silahlanma sarmalına yol açmaktadır. Bu algılamalar, devletleri iş birliği veya çatışma eşiğine getirmektedir. Karar aşamasında hangi aktörlerle iş birliği yapılacağı, göze alınacak çatışma riskiyle beraber savunmanın mı, yoksa saldırının mı daha avantajlı olacağı değerlendirilmektedir. İsrail'in sürekli artan askeri harcamaları ve kişi başına düşen savunma harcamasının yükselmesi ile beraber füze savunma sistemlerine artan oranlı bütçe ayırması İran tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Bunun yanı sıra, İsrail'in bu hamleleri İran'a yönelik misilleme korkusu olmadan saldırma inisiyatifi sağlamıştır. İsrail'in Gazze Şeridi, Lübnan, Suriye ve Yemen'deki saldırganlığı ve revizyonist operasyonları değerlendirildiğinde⁷, İran'ın buna karşı strateji geliştirmesi gerekmiştir. Bu bağlamda, aktör, balistik füzeler ve insansız hava araçlarının geliştirilmesine ağırlık vermiştir. Ayrıca hava savunma sistemlerinin yetersizliği ve uygulanan ambargolar İran'ı asimetrik bir strateji izlemeye yönlendirmiştir. İsrail'in nükleer silahlara ve ABD gibi bir müttefike sahip olması aktörü basit ama etkisi büyük planlar yapmaya zorlamıştır. Zenginleştirilmiş uranyum stokları ile beraber uzun menzilli balistik füzeler ve insansız hava araçları bu bağlamda savunma amaçlı caydırıcılık sağlamıştır. İran açısından Direniş Ekseni'nin İsrail-ABD ittifakına karşı desteklenmesi dikkat çeken bir stratejik hamle olmuştur. Bunun yanı sıra, Rusya ve Çin'den sağlanan lojistik destek ve istihbarat bilgileri İran'ın güvenliğini sağlamasında önemli unsurlardır.⁸ İran, bu hamleleriyle görece tehdit dengesini sağlayabilmiştir.

⁶ Robert Jervis (1978), "Cooperation under the Security Dilemma", *World Politics*, 30(2), ss. 169–170.

⁷ Mehmet Emir (2024), "Stratejik Dönüşümler Çerçevesinde ABD'nin Ortadoğu Politikasının Analizi (1990-2024)", *UPA Strategic Affairs*, 5(2), ss. 135–137.

⁸ U.S. Department of State (2026), "Disrupting Iran's Overseas Military Procurement Networks", 08.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2026/05/disrupting-irans-overseas-military-procurement-networks>; John B. Alterman & Ali Vaez (2026), "How China and Russia Can Exploit the Iran War and How America Can Avoid Playing into Their

Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesinde (MENA) yer alan devletlerin çoğu tarafından İran ekonomi ve nüfus gücü, coğrafi yakınlığı, saldırı potansiyeli ve algılanan tehdit seviyesi nedeniyle karşısında durulması gereken bir aktör olarak değerlendirilmiştir. Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Ürdün gibi devletler İran'a karşı İsrail-ABD ittifakını desteklemiştir.⁹ Bu aktörler tarafından İsrail'in askeri gücü ve yüksek teknolojisi kendilerini İran'a karşı koruyacak bir kalkan olarak görülmüştür. Aynı aktörler İran'a karşı ayrıca hava sahasını açarak ve hava üssü tahsis ederek ABD'nin peşine takılmışlardır. İran da Direniş Ekseni aktörlerine destek vererek güç dengelemesi yapmıştır. Hamas, Hizbullah, Husiler ve Irak milis güçleri sayesinde İran kendisine yönelen baskının bir kısmını engelleyebilmiştir.¹⁰

İran ve İsrail arasındaki savaşın önemli bir nedeni de aktörlerin bölgedeki statükoyu bozmak için güç geçişini sağlama niyetlerinden kaynaklanmaktadır. İsrail vadedilmiş topraklar ülküsüne ulaşabilmek için Gazze Şeridi, Lübnan'ın güneyi ve Suriye'deki Golan Tepelerine saldırılar düzenlemiştir.¹¹ Bunun yanı sıra Yemen'deki Husiler ve Irak'taki Şii milislerde askeri operasyonlarla baskı altına alınmıştır. ABD'nin koruması ve desteği altındaki İsrail Ortadoğu bölgesinde revizyonist ve saldırgan bir politikayı tercih etmiştir.¹² Buna karşın İran ise İsrail'in sahip olduğu nükleer silahların yanı sıra ABD'nin de kendisi için büyük bir tehdit olduğunu değerlendirmiştir. Bu bağlamda nükleer enerjide aşama kaydedebilmek için uranyum

Hands", *Foreign Affairs*, 23.04.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://www.foreignaffairs.com/united-states/how-china-and-russia-can-exploit-iran-war>; Grant Rumley & Shivane Anand (2026), "Tracking Chinese and Russian Statements on the Iran War", The Washington Institute for Near East Policy, Nisan 2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/tracking-chinese-and-russian-statements-iran-war>.

⁹ Giorgio Cafiero (2026), "Where the American-Israeli War on Iran Leaves the Gulf Arabs", Stimson Center, 25.03.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.stimson.org/2026/where-the-american-israeli-war-on-iran-leaves-the-gulf-arabs/>; Eric Alter (2026) "The Iran War Has Forced the US-Gulf Alliance out of the Shadows", Atlantic Council, 20.04.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/the-iran-war-has-forced-the-us-gulf-alliance-out-of-the-shadows/>; Nabeel A. Khoury (2026), "The Middle East after the Iran War: Between Order and Chaos", Arab Center Washington D.C., 06.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://arabcenterdc.org/resource/the-middle-east-after-the-iran-war-between-order-and-chaos/>; *The New Arab* (2026), "How Are Arab States Are Responding to US-Israel Strikes on Iran?", 28.02.2026, Erişim Tarihi:

13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.newarab.com/news/how-are-arab-states-are-responding-us-israel-strikes-iran>;

Max Becker-Hicks (2026), "Implications of the Iran War for U.S.-Saudi Relations", New Lines Institute, 04.01.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://newlinesinstitute.org/middle-east-center/implications-of-the-iran-war-for-u-s-saudi-relations/>;

Saeed Shah (2026), "Gulf States Rethink Security in Light of US-Israel War on Iran", *The Guardian*, 10.04.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://www.theguardian.com/world/2026/apr/10/gulf-states-rethink-security-us-israel-war-iran-ceasefire>; Frank Gardner (2026), "Allies of Us in the Gulf Bear Brunt of Iran Attacks", *BBC News*, 02.03.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/articles/c1jk922dgigo>.

¹⁰ Mehmet Emir (2024), "Stratejik Dönüşümler Çerçevesinde ABD'nin Ortadoğu Politikasının Analizi (1990-2024)", s. 140.

¹¹ Mehmet Emir (2024), "İsrail'in Hamas Savaşı Bağlamında Teopolitik Motivasyonu İle Müttefiklik İlişkisinin Bölgesel Etki Analizi".

¹² Mehmet Emir (2024), "Stratejik Dönüşümler Çerçevesinde ABD'nin Ortadoğu Politikasının Analizi (1990-2024)", ss. 133-137.

zenginleştirmesi yapmıştır. Ayrıca Ortadoğu'daki Direniş Ekseni aktörlerine lojistik ve istihbarat desteği sağlamıştır.¹³ Her iki aktör tarafından da niyetlenen güç geçişi esnasında karşılaşma kaçınılmaz olmuştur. İran'ın nükleer silah yapabilme seviyesine varması aynı zamanda İsrail'in bu konudaki hakimiyetini sona erdireceğinden dolayı savaşın zamanlaması da buna göre belirlenmiştir.

2. Metodoloji

Çalışmanın metodolojik çerçevesi, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programının 26. versiyonunda elde edilen verilerin Pearson Korelasyon matrisleriyle analizi sonrasında; teori ve savaş verileri arasında güvenilir bir bilimsel ilişki kurulmasına dayanmıştır. Araştırmanın kapsamı endüstriyel-demografi odaklı yaklaşım, karma ulusal kapasite inşası, net güç ölçümleri ve teknolojik yenilikleri ölçüt alan karma nicel veri analizi tasarımıyla oluşmuştur.

Devletlerin güç potansiyellerinin ölçülebiliyor olması betimsel olarak yapılan analizlerin ötesinde sistem krizi, hegemonya ve savaşları makul bir şekilde açıklanabilmesini de sağlamaktadır. Çalışmada betimsel analizin ötesinde 1990-2024 yılları arasında (bazı analizlerde bitiş yılı farklıdır) boylamsal ve geniş çaplı bir veri setinin kullanılmasıyla İran ve İsrail'in ulusal güç dönüşümleri nicel araştırma yöntemleri odağında incelenmiştir.

Araştırmanın metodolojisi uluslararası ilişkiler alanındaki Realizm Teorisinin ampirik olarak test edilmesini sağlayan çok değişkenli karma kapasite ölçümlerine dayanan bir model üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve büyüklüğünün ölçülmesi amacıyla yapılan doğrusal analizler ve Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplamaları, istatistiksel anlamlılık düzeyinde (0.01 ve 0.05) analiz edilmiştir. Araştırmada yer alan ve ölçümü yapılan makro tablolar (ekonomik, askeri, endüstriyel, demografik ve teknoloji göstergelerinde) bu yöntem kullanılmıştır.

Uluslararası ilişkilerde devletlerin güç ölçümlerinde yalnızca GSYİH verileri, nüfus ve askeri verilerin toplu bir şekilde değerlendirilmesi yanılgıya yol açabilir. Bu durum nüfusu çok ancak görece ekonomik verimliliği düşük olan devletlerin ulusal gücünü daha fazla göstereceği için abartılı ve hatalı bir analize neden olabilir. Nüfusun kalabalık olması yalnızca üretim yönüyle değil aynı zamanda barınma, gıda, güvenlik, altyapı hizmetleri ve yönetsel giderlerin de hesaba katılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla bu durum güvenlik ve refah maliyeti ya da

¹³ A.g.e., s. 100.

yüküne neden olmaktadır. Sonuç olarak ulusal güç hesaplamasında GSYİH ve diğer kaynaklardan zorunlu maliyetlerin düşülmesi sonrasında “Net Güç” elde edilmektedir.¹⁴

Kaynakların net olarak hesaplanması için örneğin ekonomi alanında devletin toplam GSYİH, kişi başına düşen GSYİH ile çarpılmaktadır. Bu sayede nüfusun büyüklüğüyle üretilen ekonomik gücün kişi başına yansımaları arasında etkili bir bağlantı kurularak ve net ekonomik güç hesaplanmaktadır. Benzer bir şekilde toplam askeri harcamaların kişi başına düşen askeri harcamalarla çarpımı sonucunda net askeri güç ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla gayrisafi hesaplama yanılgıları yerine net güç sonuçlarına erişilmektedir.

Devletlerin kapasite inşalarında ve savaşların sürdürülebilirliğinde ekonomik ve askeri verilerin ötesinde üretim ve tüketim miktarları da önemli bir ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda toplam nüfus, endüstriyel üretim kapasitesi ve enerji tüketimi ulusal güç analizlerinde sistematik olarak dikkate alınmaktadır. Ekonomik ve askeri gücün temelinde nüfus, enerji üretimi ve tüketimi olduğu gibi bu durum aynı zamanda ulusal gücün ölçülmesinde devletlerin potansiyelini de ortaya çıkarmaktadır. Nüfusun küp kökü ile çelik üretimi ve enerji tüketiminin birbirleriyle çarpılmasından ulusal güç elde edilmektedir.¹⁵ Bu formülasyon devletlerin sanayileşmeleri oranında nüfuslarının tüketimini karşılayacağı varsayımı çerçevesinde aktörlerin potansiyel gücünün oluştuğunu savunmaktadır.

Aktörler arasındaki karşılaştırmanın belirleyici bir bakış açısı da ekonomik ve askeri değişkenlerin yanı sıra karma ulusal kapasite verilerinin analizine dayanmaktadır. Karma ulusal kapasite verileri; güç dağılımı, belirsizlikler ve büyük güç savaşlarını açıklamak için geliştirilmiş etkili bir yöntemdir.¹⁶ Ulusal güç kapasitesinin ölçülmesi; demografik veriler, ekonomik ve endüstriyel veriler ve askeri verilerin birlikte değerlendirilmesiyle sağlanmaktadır.¹⁷ Karma ulusal kapasite analizi aktörlerin yalnızca ekonomik ya da askeri verilerinin analiziyle gözden kaçabilecek önemli kapasiteleri de değerlendirmeye dahil ederek saldırı ve direnç gücündeki sürdürülebilirliği göstermeyi hedeflemektedir.

¹⁴ Michael Beckley (2010), "Economic Development and Military Effectiveness", *The Journal of Strategic Studies*, 33(1), ss. 43–79; Michael Beckley (2018), "The Power of Nations, Measuring What Matters", *International Security*, 43(2), ss. 7–44.

¹⁵ Mehmet Emir (2019), "Almanya'nın 1990-2018 Yılları Arasındaki Ekonomik Gücünün Askeri Güce Tahvili", Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ss. 135–136.

¹⁶ J. David Singer & Stuart A. Bremer & John Stuckey (2012), "Capability Distribution, Uncertainty, and Major Power War, 1820–1965", içinde (editörler: Jody B. Lear & Diane Macaulay & Meredith Reid Sarkees) *Advancing Peace Research Leaving Traces, Selected Articles by J. David Singer*, New York: Routledge, ss. 161–174.

¹⁷ J. David Singer (1988), "Reconstructing the Correlates of War Dataset on Material Capabilities of States, 1816–1985", *International Interactions*, 14(2), ss. 115–132.

Aktörler arasındaki ekonomik ve askeri gücün yanı sıra teknolojik gelişim ve yenileştirme faaliyetleri de bunların gelecekteki konumlarının değerlendirilmesi açısından önemlidir.¹⁸ İran kendisine yönelik yaptırımlar nedeniyle bu yeteneklerde geride kalmıştır. Buna karşın İsrail ise yüksek teknoloji ihracatı ve patent başvurularındaki asimetric avantajını (ABD'nin desteğiyle ayrıca insan ve malzeme kaynağını çekebilmesi sayesinde) iyi bir şekilde kullanmıştır İran'ın güç geçişi rekabetini sürdürebilmesi bu asimetriyi aşabilmesine bağlıdır. Mevcut düzende ekonomik ve teknolojik gelişimini hızla geliştiren İsrail'in bölgedeki etki alanı genişlemektedir.

3. Ekonomik Veri Karşılaştırmaları ve Ekonomik Güç Analizi

Bu bölümde İran'ın ve İsrail'in ekonomik verileri ve ekonomik güçleri analiz edilecektir. Ekonomik veriler için Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH), kişi başına düşen GSYİH ve GSYİH'nin yıllık artışı analiz edilmiştir. Sonrasındaki ekonomik güç değerlendirmesi ise GSYİH ve Kişi başına düşen GSYİH'nin çarpılmasıyla elde edilmektedir.

3.1. İran'ın Ekonomik Veri Analizi ve Ekonomik Gücü

İran'ın ekonomik verileri **Tablo 1**'de ve bu verilerin analizi **Tablo 2**'de sunulmuştur. Aktörün ekonomik gücü ise **Tablo 3**'te yer almaktadır. İran'ın ekonomisi yapısal kırılganlıklarla birlikte dış şoklara karşı hassastır. GSYİH, 1990 yılından 2011 yılına kadar artış göstermiş ancak sonrasında belirgin bir şekilde düşmüştür. Aktörün gelirlerinde petrole bağımlılığı ve buna karşın kendisine uygulanan yaptırımların etkisi açık biçimde görülmektedir. Petrol fiyatlarındaki şoklar İran ekonomisindeki GSYİH büyümesini konjonktüre göre olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemiştir.¹⁹ Özellikle bu etkilenme 2007-2012, 2012-2013 ve 2018-2020 yılları arasında görülmüştür. ABD'nin İran'a yönelik uzun süreli ekonomik yaptırımları yalnızca ticaret ve finansal geliri değil kişi başına düşen geliri ve ulusal üretim gücünü de olumsuz etkilemiştir.²⁰ Kişi başına düşen GSYİH 2012 yılında sekiz bin doların üzerindeyken 2020 yılında üç bin doların altına inmiştir.

Pearson Korelasyon Matrisinde, İran'ın ekonomisine yönelik dikkat çeken anlamlı bulgulara ulaşılmıştır. GSYİH ve kişi başına GSYİH'nin $r=0.990$ düzeyinde anlamlı olması toplam GSYİH'nin kişi başına düşen gelire doğrudan yansıdığını göstermektedir. İran'ın ekonomik gelirlerinde nüfustan bağımsız olarak yaptırım uygulanan zamanlar ile bunun hafifletildiği

¹⁸ Robert Gilpin (2017), *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası*, Ankara: Kripto Basım Yayın Dağıtım, ss. 126–129.

¹⁹ Mohammad Reza Farzanegan & Gunther Markwardt (2009), "The Effects of Oil Price Shocks on the Iranian Economy. *Energy Economics*", 31(1), s. 146.

²⁰ Akbar E. Torbat (2005), "Impacts of the US Trade and Financial Sanctions on Iran", *World Economy*, 28(3), ss. 432–433.

dönemlerde kişi başına düşen gelir belirgin şekilde farklı olmuştur.²¹ Dolayısıyla yılların ilerlemesiyle GSYİH doğrusal ancak kırılmalı bir eğilim sergilemiştir. Yıllık GSYİH artışının diğer verilerle anlamlı bir doğrusallıkta olmaması büyüme oranlarının dönemsel olarak ve yapısal etkenlerden değişken bir nitelikte olduğunu doğrulamıştır.

İran'ın ekonomik gücü 1990 yılından 2012 yılına kadar yükselmiş ancak sonrasında yaptırımların etkisiyle büyük düşüş yaşamıştır. 2024 yılında ise toparlanmıştır. İran'ın ekonomik çöküş ve toparlanma süreçleri uluslararası sistemin statükosuna güç geçişi bağlamında meydan okumasını geciktirmiş ve belirsizlikleri arttırmıştır.²² 2012-2020 yılları arasında aktörün ekonomik gücündeki beş katlık azalma onun küresel bir yaptırımla karşılaştığında güç inşasında ne kadar zorlandığını doğrulamaktadır.

Tablo 1. İran'ın Ekonomik Verileri²³			
YIL	GSYİH (dolar)	GSYİH KİŞİ BAŞINA (dolar)	GSYİH YILLIK ARTIŞI %
1990	124.813.263.926,23	2.137,94	13,59
1991	131.637.664.958,01	2.194,44	12,72
1992	119.768.691.216,67	1.957,49	3,30
1993	63.743.623.232,01	1.038,11	-1,47
1994	71.841.461.172,60	1.167,76	-1,70
1995	96.419.225.743,67	1.550,01	2,40
1996	120.403.931.885,44	1.914,78	6,35
1997	113.919.163.421,16	1.790,07	1,35
1998	110.276.913.362,51	1.709,19	2,08
1999	113.848.450.088,35	1.739,59	2,00
2000	109.591.707.802,22	1.650,01	5,85
2001	126.878.750.295,94	1.881,02	2,39
2002	128.626.917.503,72	1.891,26	8,08
2003	151.911.222.119,49	2.209,00	8,64
2004	187.754.571.247,67	2.672,42	4,34
2005	224.970.371.324,67	3.132,05	3,19
2006	265.602.187.403,64	3.618,92	5,00
2007	349.736.591.832,42	4.687,99	8,16
2008	406.070.949.553,88	5.377,41	0,25
2009	414.059.094.949,06	5.415,52	1,01
2010	487.069.570.463,77	6.291,19	5,80
2011	629.082.257.472,37	8.025,69	2,65
2012	644.019.315.003,54	8.114,08	-3,75
2013	500.399.839.839,88	6.222,74	-1,52
2014	462.284.793.280,83	5.672,06	4,98

²¹ Orkideh Gharehgozli (2017), "An Estimation of the Economic Cost of Recent Sanctions on Iran Using the Synthetic Control Method", *Economics Letters*, 157, ss. 141–144.

²² A.F.K. Organski & Jacek Kugler (1980), *The War Ledger*, Chicago: University of Chicago Press, ss. 37–44.

²³ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>.

2015	409.191.686.496,68	4.952,73	-1,42
2016	478.618.064.871,00	5.710,60	8,82
2017	510.239.893.417,65	6.000,93	3,03
2018	411.903.303.606,04	4.783,01	-3,75
2019	347.988.400.958,00	3.997,49	-2,36
2020	280.934.329.279,72	3.202,50	4,44
2021	407.350.685.583,34	4.605,15	4,13
2022	422.662.261.525,67	4.721,20	4,35
2023	457.510.482.317,48	5.049,30	5,33
2024	475.252.089.215,42	5.190,17	3,66

Tablo 2. İran'ın Ekonomik Verilerinin Analizi

YIL	1	,810**	,729**	-0,242
GSYİH	,810**	1	,990**	-0,242
GSYİH KİŞİ BAŞINA	,729**	,990**	1	-0,222
GSYİH YILLIK ARTIŞI %	-0,242	-0,242	-0,222	1

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 3. İran'ın Ekonomik Gücü²⁴

YIL	GSYİH (dolar)	GSYİH KİŞİ BAŞINA (dolar)	İRAN'IN EKONOMİK GÜCÜ
1990	124.813.263.926	2.137,94	266.843.547.487.344
1991	131.637.664.958	2.194,44	288.870.834.808.974
1992	119.768.691.217	1.957,49	234.445.425.861.330
1993	63.743.623.232	1.038,11	66.172.883.586.615
1994	71.841.461.173	1.167,76	83.893.780.476.804
1995	96.419.225.744	1.550,01	149.450.725.093.616
1996	120.403.931.885	1.914,78	230.547.186.738.726
1997	113.919.163.421	1.790,07	203.922.841.210.627
1998	110.276.913.363	1.709,19	188.484.565.980.872
1999	113.848.450.088	1.739,59	198.050.151.270.694
2000	109.591.707.802	1.650,01	180.827.836.632.569
2001	126.878.750.296	1.881,02	238.661.805.185.192
2002	128.626.917.504	1.891,26	243.266.630.265.499
2003	151.911.222.119	2.209,00	335.571.337.544.267
2004	187.754.571.248	2.672,42	501.759.571.685.980
2005	224.970.371.325	3.132,05	704.618.635.803.318
2006	265.602.187.404	3.618,92	961.192.009.253.994
2007	349.736.591.832	4.687,99	1.639.562.226.619.020
2008	406.070.949.554	5.377,41	2.183.610.596.909.500
2009	414.059.094.949	5.415,52	2.242.346.471.535.600
2010	487.069.570.464	6.291,19	3.064.249.371.916.670

²⁴ A.g.e.

2011	629.082.257.472	8.025,69	5.048.817.568.524.100
2012	644.019.315.004	8.114,08	5.225.624.886.420.490
2013	500.399.839.840	6.222,74	3.113.859.074.345.880
2014	462.284.793.281	5.672,06	2.622.108.808.419.410
2015	409.191.686.497	4.952,73	2.026.617.396.270.800
2016	478.618.064.871	5.710,60	2.733.196.068.011.220
2017	510.239.893.418	6.000,93	3.061.915.651.100.240
2018	411.903.303.606	4.783,01	1.970.137.897.557.410
2019	347.988.400.958	3.997,49	1.391.081.386.550.030
2020	280.934.329.280	3.202,50	899.692.199.357.106
2021	407.350.685.583	4.605,15	1.875.910.526.266.200
2022	422.662.261.526	4.721,20	1.995.474.916.571.650
2023	457.510.482.317	5.049,30	2.310.107.365.624.100
2024	475.252.089.215	5.190,17	2.466.638.941.147.780

3.2. İsrail'in Ekonomik Veri Analizi ve Ekonomik Gücü

İsrail'in ekonomik verilerinin (Tablo 4) analizine göre (Tablo 5) yıllar ilerledikçe GSYİH ve kişi başına düşen GSYİH'de doğrusal olarak güçlü bir şekilde değişmiştir. Diğer bir ifadeyle 1990 yılından itibaren İsrail'in GSYİH'sı ve kişi başına düşen GSYİH'sı doğrusal bir şekilde artış göstermiştir. Bununla beraber GSYİH'nın yıllık artışı ters doğrusallık ilişkisindedir. Yani ilerleyen zaman sürecinde İsrail'in yıllık GSYİH artışı yavaşlamıştır. Bu durum İsrail ekonomisinin istikrarlı bir şekilde güçlendiğini gösterirken yıllık GSYİH'sının ise büyüme hızı karşısında doğal olarak yavaşladığını göstermiştir. İsrail'in ekonomik gücü (Tablo 6) 1990 yılından 2024 yılına kadar 35 kattan fazla gelişmiştir.

İsrail yüksek teknoloji ve katma değerli üretimle dinamik bir büyüme eğilimine sahiptir. Aktörün GSYİH'sı 1990 yılında 62 milyar dolarken 2024 yılında 540 milyar doları aşmıştır. Aynı zaman sürecinde kişi başına gelir 13 bin dolardan 54 bin doların üzerine çıkmıştır. Dolayısıyla ülkenin büyüme verileri yalnızca hacimsel değil verimli ve beşerî sermaye odaklı olduğunu göstermektedir. İsrail'in araştırma ve geliştirmeye kaynak ayırması ve girişimciliği teşvik etmesi sayesinde bilgi yoğun bir büyüme modeline geçmiştir.²⁵ Ekonomik olarak zaman zaman daralmalar yaşasa da İsrail'in toparlanma süreçleri İran'a göre daha kısadır. İsrail'in yüksek teknoloji teşviki onun ekonomik sorunlara karşı daha dirençli olmasını sağlamıştır.²⁶

²⁵ Dan Breznitz (2007), *Innovation and the State: Political Choice and Strategies for Growth in Israel, Taiwan, and Ireland*, New Haven: Yale University Press, ss. 34–96.

²⁶ Gil Avnimelech & Morris Teubal (2006), "Creating Venture Capital Industries That Co-Evolve with High Tech: Insights from an Extended Industry Life Cycle Perspective of the Israeli Experience", *Research Policy*, 35(10), ss. 1477–1496.

İsrail'in toplam GSYİH'sı büyük oranda kişi başına düşen gelire yansımıştır. Bu sayede yalnızca büyük şirketler çerçevesinde hacimsel değil bunun yanı sıra işgücünün satın almasında da etkili bir artışın olduğu görülmüştür. İsrail'in beşerî sermaye birikiminin dışa açık olması ve ülkeye gelen göçmenler sayesinde daha etkili bir ekonomik kalkınma modeli uygulanmıştır.²⁷ Diğer taraftan yıllık büyüme oranının GSYİH oranıyla ters doğrusallığı, büyüyen ekonomilerde görülen marjinal büyüme oranlarının kaçınılmaz gerilemesiyle ilgilidir.

İsrail'in ekonomik gücünün 35 kat artması aynı dönemde sadece dokuz kat artış sağlayan İran'a göre büyük bir avantajını ortaya koymuştur. Özellikle 2021-2024 zaman aralığında aktörün ekonomik gücü büyük ivme kazanmıştır. Dolayısıyla aktörler arasındaki ekonomik güç açığı görece derinleşmiştir.

Tablo 4. İsrail'in Ekonomik Verileri²⁸

YIL	GSYİH (dolar)	GSYİH KİŞİ BAŞINA (dolar)	GSYİH YILLIK ARTIŞI %
1990	62.016.729.541	13.308,31	7,32
1991	70.998.755.007	14.346,08	7,73
1992	79.457.685.757	15.509,99	7,76
1993	79.855.877.174	15.178,84	4,12
1994	90.740.103.829	16.806,84	7,43
1995	105.497.418.059	19.025,68	6,60
1996	115.116.595.545	20.224,28	5,84
1997	119.459.826.347	20.469,47	3,61
1998	120.547.409.279	20.188,81	4,11
1999	121.417.185.062	19.823,21	3,30
2000	136.512.300.542	21.706,52	8,58
2001	135.002.039.613	20.966,31	0,28
2002	125.332.331.884	19.076,46	-0,13
2003	131.408.914.824	19.643,47	1,45
2004	140.047.984.605	20.568,07	4,65
2005	147.519.922.009	21.286,84	4,39
2006	158.900.547.825	22.527,26	5,60
2007	184.681.214.673	25.721,26	6,32
2008	221.231.658.863	30.269,22	3,22
2009	213.403.181.853	28.508,49	1,24
2010	239.679.036.634	31.439,09	5,53
2011	268.094.998.225	34.522,52	5,52
2012	263.589.172.712	33.321,43	2,45
2013	298.478.070.673	37.034,32	4,09
2014	315.017.088.117	38.343,30	3,78
2015	303.469.434.072	36.213,10	2,24

²⁷ Assaf Razin & Efraim Sadka (1996), "Disinflation and Taxation: The Case of Israel", *International Journal of Finance & Economics*, 1, ss. 37–45.

²⁸ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>.

2016	321.940.971.558	37.671,54	4,46
2017	358.451.839.053	41.138,47	4,35
2018	376.299.083.108	42.362,67	4,00
2019	400.645.216.359	44.250,63	3,71
2020	410.768.352.658	44.575,57	-2,02
2021	489.851.549.972	52.270,90	9,39
2022	525.181.008.026	54.949,62	6,26
2023	512.184.638.999	52.003,72	1,83
2024	540.379.921.262	54.176,68	0,87

Tablo 5. İsrail'in Ekonomik Verilerinin Analizi

YIL	1	,955**	,960**	-,349*
GSYİH	,955**	1	,997**	-0,237
GSYİH KİŞİ BAŞINA	,960**	,997**	1	-0,224
YILLIK GSYİH ARTIŞI %	-,349*	-0,237	-0,224	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 6. İsrail'in Ekonomik Gücü²⁹

YIL	GSYİH	GSYİH KİŞİ BAŞINA	İSRAİL'İN EKONOMİK GÜCÜ
1990	62.016.729.541	13.308,31	825.337.861.913.916
1991	70.998.755.007	14.346,08	1.018.553.819.229.410
1992	79.457.685.757	15.509,99	1.232.387.911.516.790
1993	79.855.877.174	15.178,84	1.212.119.582.690.520
1994	90.740.103.829	16.806,84	1.525.054.406.630.770
1995	105.497.418.059	19.025,68	2.007.160.116.810.020
1996	115.116.595.545	20.224,28	2.328.150.260.942.640
1997	119.459.826.347	20.469,47	2.445.279.331.607.160
1998	120.547.409.279	20.188,81	2.433.708.741.919.980
1999	121.417.185.062	19.823,21	2.406.878.357.087.330
2000	136.512.300.542	21.706,52	2.963.206.981.961.480
2001	135.002.039.613	20.966,31	2.830.494.613.156.470
2002	125.332.331.884	19.076,46	2.390.897.215.891.790
2003	131.408.914.824	19.643,47	2.581.327.076.077.890
2004	140.047.984.605	20.568,07	2.880.516.750.716.350
2005	147.519.922.009	21.286,84	3.140.232.976.619.060
2006	158.900.547.825	22.527,26	3.579.593.955.003.110
2007	184.681.214.673	25.721,26	4.750.233.539.731.620
2008	221.231.658.863	30.269,22	6.696.509.753.085.350
2009	213.403.181.853	28.508,49	6.083.802.475.820.430
2010	239.679.036.634	31.439,09	7.535.290.803.861.310

²⁹ A.g.e.

2011	268.094.998.225	34.522,52	9.255.314.938.123.510
2012	263.589.172.712	33.321,43	8.783.168.167.293.840
2013	298.478.070.673	37.034,32	11.053.932.382.288.700
2014	315.017.088.117	38.343,30	12.078.794.714.785.700
2015	303.469.434.072	36.213,10	10.989.568.963.003.400
2016	321.940.971.558	37.671,54	12.128.012.187.686.700
2017	358.451.839.053	41.138,47	14.746.160.227.326.300
2018	376.299.083.108	42.362,67	15.941.033.879.027.800
2019	400.645.216.359	44.250,63	17.728.803.230.365.700
2020	410.768.352.658	44.575,57	18.310.233.457.674.100
2021	489.851.549.972	52.270,90	25.604.981.383.449.500
2022	525.181.008.026	54.949,62	28.858.496.822.222.000
2023	512.184.638.999	52.003,72	26.635.506.554.803.700
2024	540.379.921.262	54.176,68	29.275.990.072.619.300

4. Askeri Veri Karşılaştırmaları ve Askeri Güç Analizi

Bu bölümde İran'ın ve İsrail'in askeri verileri ve askeri güçleri analiz edilecektir. Askeri veriler için; askeri harcamalar (GSYİH içindeki oranı), silah satışı, askeri harcamaların merkezi hükümet bütçesindeki oranı, askeri harcamalar (dolar), askeri personelin toplam işgücü içindeki oranı, toplam askeri personel sayısı, silah alımı (dolar) ve kişi başına düşen askeri harcamalar analiz edilmiştir. Sonrasındaki askeri güç değerlendirmesi ise askeri harcamalar (dolar) ve kişi başına düşen askeri harcamaların (dolar) çarpılmasıyla elde edilmektedir.

4.1. İran'ın Askeri Veri Analizi ve Askeri Gücü

İran'ın askeri verilerinin (**Tablo 7**) analizine göre (**Tablo 8**) yıllar ilerledikçe silah satışı artmış, askeri harcamaların merkezi hükümet bütçesindeki oranı yükselmiştir. Buna karşın askeri personelin toplam işgücü içindeki oranı düşmüş ve silah alımı azalmıştır. İran'ın askeri gücü (**Tablo 9**) 1990 yılından 2024 yılına kadar yaklaşık yedi kat azalmıştır. Dönemsel olarak değişiklikler olsa da İran'ın askeri gücünde azalmanın olduğu görülmüştür.

İran'ın 1990-1992 yılları arasındaki askeri harcamaları analiz sürecinde en yüksek seviyede olduğu noktalardır. 1993 yılından itibaren yapılan askeri harcamalar ilk üç yıl kadar etkili olmamıştır. İran'ın askeri harcamaları ile ekonomik büyümesi arasında doğrusal bağ vardır. Aktöre yönelik yaptırımlar askeri harcamalarında azalmasına yol açmıştır.³⁰ Bunun yanı sıra İran silah alımını 2010'lardan itibaren sembolik bir seviyeye düşürmüştür. Aktörün geleneksel silahlanma yerine Direniş Eksenine destek vermesi, balistik füze projelerine ağırlık vermesi ve

³⁰ Mohammad Reza Farzanegan (2014), "Military Spending and Economic Growth: The Case of Iran", *Defence and Peace Economics*, 25(3), ss. 266–267.

insansız hava aracı yapımına ağırlık verdiği değerlendirilmektedir. Nitekim askeri teknoloji altyapısının güçlendirilmesi sayesinde askeri personel sayısı 800 binlere ulaşmışken sonrasında 610 binlere kadar düşürülmüştür.

İran'ın toplam askeri harcamaları ile kişi başına düşen askeri harcamaları çok iyi örtüşmektedir. Bu durum ülke savunma bütçesinin doğrudan vatandaşlara yüklendiğini göstermektedir. İran, askeri personelini belirli bir seviyede tutarak askeri teknolojiye sahip olmaya önem vermiştir.³¹ Dolayısıyla İran yaptırımlara karşı etkili bir asimetrik askeri stratejiyi uygulamıştır.

³¹ Frederic Wehrey & David E. Thaler & Nora Bensahel & Kim Cragin & Jerrold D. Green & Dalia Dassa Kaye & Nadia Oweidat & Jennifer Li (2009), *Dangerous but Not Omnipotent: Exploring the Reach and Limitations of Iranian Power in the Middle East*, Santa Monica: RAND Corporation, ss. 39–49.

Tablo 7. İran'ın Askeri Verileri³²

YIL	ASKERİ HARCAMALAR (GSYİH %)	SİLAH SATIŞI (dolar)	ASKERİ HARCAMALAR (MERKEZİ HÜKÜMET BÜTÇESİNDEKİ %)	ASKERİ HARCAMALAR (DOLAR)	ASKERİ PERSONELİN TOPLAM İŞGÜCÜ İÇİNDEKİ %	TOPLAM ASKERİ PERSONEL SAYISI	SİLAH ALIMI (dolar)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ASKERİ HARCAMALAR (dolar)
1990	2,94	0	14,48	16.474.401.698	2,86	440.000	448.000.000	286,4
1991	2,17	1.000.000	12,49	17.549.594.830	2,95	465.000	992.000.000	296,2
1992	1,79	1.000.000	9,90	19.732.558.015	3,31	528.000	404.000.000	324,9
1993	1,70	1.000.000	5,14	1.448.177.703	3,33	528.000	957.000.000	23,5
1994	2,07	0	7,60	1.703.171.536	3,34	528.000	451.000.000	27,8
1995	2,15	1.000.000	8,50	2.501.544.190	4,75	763.000	289.000.000	40,4
1996	2,24	3.000.000	10,65	3.550.986.964	5,27	863.000	608.000.000	56,8
1997	2,50	0	11,87	4.642.384.616	5,10	868.000	172.000.000	73,4
1998	2,63	0	12,94	5.479.362.942	4,61	820.000	374.000.000	85,5
1999	2,40	0	12,57	6.650.285.144	4,22	785.600	321.000.000	102,3
2000	2,30	0	14,04	8.327.053.824	3,87	753.000	417.000.000	126,4
2001	2,42	0	14,57	10.378.791.766	2,71	553.000	528.000.000	155,1
2002	2,17	9.000.000	11,10	3.243.891.033	2,64	560.000	435.000.000	47,7
2003	2,41	12.000.000	12,13	3.717.068.450	2,63	580.000	283.000.000	54,6
2004	2,83	4.000.000	14,90	5.243.621.133	1,98	460.000	117.000.000	75,5
2005	3,04	5.000.000	13,61	6.796.744.965	2,39	585.000	53.000.000	95,7
2006	3,32	78.000.000	14,32	8.751.474.767	2,36	585.000	418.000.000	120,5
2007	2,65		15,25	9.330.901.882	2,25	563.000	325.000.000	125,8
2008	2,68	80.000.000	12,98	11.081.950.209	2,32	563.000	57.000.000	147,7
2009	3,05	97.000.000	15,69	12.584.623.339	2,24	563.000	92.000.000	165,6
2010	2,79	52.000.000	15,97	13.561.272.454	2,25	563.000	87.000.000	176,3
2011	2,38	76.000.000	13,01	14.277.667.361	2,31	563.000	89.000.000	183,3

³² Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>; Stockholm International Peace Research Institute (2026), "Sipri Military Expenditure Database", Erişim Tarihi: 16.04.2026. Erişim Adresi: <https://www.sipri.org/databases/milex>.

2012	2,69	34.000.000	19,32	16.493.963.287	2,21	563.000	39.000.000	209,1
2013	2,18	2.000.000	15,61	11.997.186.984	2,22	563.000	14.000.000	150,2
2014	2,12	33.000.000	14,80	9.901.118.855	2,21	563.000	14.000.000	122,3
2015	2,56	9.000.000	15,55	10.588.769.671	2,13	563.000	11.000.000	129,0
2016	2,80	23.000.000	15,41	12.263.957.415	2,04	563.000	413.000.000	147,4
2017	2,84	24.000.000	16,05	13.931.196.490	1,97	563.000	3.000.000	165,0
2018	2,36	9.000.000	14,62	11.795.842.412	2,24	650.000	3.000.000	137,8
2019	2,15	9.000.000	14,59	4.921.057.694	2,23	650.000	3.000.000	56,8
2020	2,18	15.000.000	14,45	3.349.702.008	2,35	650.000	2.000.000	38,3
2021	2,22	1.000.000	14,10	5.699.580.109		610.000		64,8
2022	2,11	83.000.000	13,94	7.459.331.831		610.000		83,9
2023	2,35	289.000.000	14,98	7.390.861.136		610.000	21.000.000	82,0
2024	2,01	226.000.000	12,55	7.891.903.307		610.000	42.000.000	86,6

Tablo 8. İran'ın Askeri Verilerinin Analizi

YIL	1	0,054	,524**	,588**	0,037	-,674**	-0,075	-,757**	-0,203
ASKERİ HARCAMALAR (GSYİH %)	0,054	1	0,042	,579**	0,265	-0,325	-0,123	-0,273	0,213
SİLAH SATIŞI (dolar)	,524**	0,042	1	0,189	0,067	-,435*	-0,088	-0,335	-0,048
ASKERİ HARCAMALAR (MERKEZİ HÜKÜMET BÜTÇESİNDEKİ %)	,588**	,579**	0,189	1	,502**	-,577**	-0,174	-,591**	,343*
ASKERİ HARCAMALAR (DOLAR)	0,037	0,265	0,067	,502**	1	-,414*	-,461**	-0,088	,961**
ASKERİ PERSONELİN TOPLAM İŞGÜCÜ İÇİNDEKİ %	-,674**	-0,325	-,435*	-,577**	-,414*	1	,780**	,427*	-0,263
TOPLAM ASKERİ PERSONEL SAYISI	-0,075	-0,123	-0,088	-0,174	-,461**	,780**	1	-0,053	-,444**
SİLAH ALIM (dolar)	-,757**	-0,273	-0,335	-,591**	-0,088	,427*	-0,053	1	0,104
KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	-0,203	0,213	-0,048	,343*	,961**	-0,263	-,444**	0,104	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 9. İran'ın Askeri Gücü³³

YIL	ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	İRAN'IN ASKERİ GÜCÜ
1990	16.474.401.698	286,4	4.718.871.795.441,1
1991	17.549.594.830	296,2	5.198.465.359.600,5
1992	19.732.558.015	324,9	6.411.767.979.043,5
1993	1.448.177.703	23,5	34.022.560.281,3
1994	1.703.171.536	27,8	47.425.705.579,0
1995	2.501.544.190	40,4	101.133.288.065,0
1996	3.550.986.964	56,8	201.639.216.756,5
1997	4.642.384.616	73,4	340.862.842.159,7
1998	5.479.362.942	85,5	468.735.062.876,3
1999	6.650.285.144	102,3	680.530.136.278,6
2000	8.327.053.824	126,4	1.052.149.756.366,7
2001	10.378.791.766	155,1	1.609.336.339.022,8
2002	3.243.891.033	47,7	154.815.786.898,4
2003	3.717.068.450	54,6	203.027.021.003,9
2004	5.243.621.133	75,5	395.699.314.714,4
2005	6.796.744.965	95,7	650.396.921.235,9
2006	8.751.474.767	120,5	1.054.499.664.024,0
2007	9.330.901.882	125,8	1.174.104.644.693,4
2008	11.081.950.209	147,7	1.636.370.691.874,8
2009	12.584.623.339	165,6	2.084.427.862.660,9
2010	13.561.272.454	176,3	2.390.372.780.033,3
2011	14.277.667.361	183,3	2.616.671.397.972,3
2012	16.493.963.287	209,1	3.449.663.656.094,1
2013	11.997.186.984	150,2	1.801.881.539.972,3
2014	9.901.118.855	122,3	1.211.006.097.353,1
2015	10.588.769.671	129,0	1.366.458.790.570,8
2016	12.263.957.415	147,4	1.808.074.189.669,4
2017	13.931.196.490	165,0	2.298.443.084.799,1
2018	11.795.842.412	137,8	1.625.223.657.529,1
2019	4.921.057.694	56,8	279.568.802.682,7
2020	3.349.702.008	38,3	128.260.711.263,0
2021	5.699.580.109	64,8	369.297.032.053,7
2022	7.459.331.831	83,9	625.566.426.401,1
2023	7.390.861.136	82,0	606.248.719.101,7
2024	7.891.903.307	86,6	683.555.263.174,8

³³ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>; Stockholm International Peace Research Institute (2026), "Sipri Military Expenditure Database", Erişim Tarihi: 16.04.2026. Erişim Adresi: <https://www.sipri.org/databases/milex>.

4.2. İsrail'in Askeri Veri Analizi ve Askeri Gücü

İsrail'in askeri verilerinin (Tablo 10) analizine göre (Tablo 11) yıllar ilerledikçe silah satışı, askeri harcamalar ve kişi başına düşen askeri harcamalar artmıştır. Buna karşın askeri harcamaların GSYİH içindeki oranı gerilemiş, askeri personelin toplam işgücü içindeki oranı düşmüş ve askeri personel sayısı azalmıştır. İsrail'in askeri gücü (Tablo 12) 1990 yılından 2024 yılına kadar 24 kat gelişmiştir. 2023 yılıyla 2024 yılı arasındaki askeri gücün neredeyse üç katına çıkması ise dikkat çekicidir. İsrail'in askeri gücünde istikrarlı bir yükseliş görülmüştür.

İsrail'in savunma politikası 1990'lardan günümüze kadar büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Aktör askeri personel sayısını azaltarak bunun yerine yüksek teknoloji ve istihbarat odaklı bir sistemi tercih etmiştir. Askeri harcamaların GSYİH içindeki oranı düşerken buna karşın dolar bazında yapılan askeri harcamalar büyük artış göstermiştir. Bu durum İsrail'in verimli bir kapasite artışı yaparken bunun harcama yükünü ise azaltarak etkili bir savunma ekonomisini uygulayabildiğini ortaya koymuştur. İsrail gelişmiş silah sistemleri ve istihbarat ağı sayesinde askeri personelini azaltsa da bu durum güç kaybına neden olmamıştır. Yedek askerlik sistemi de her zaman askeri güç kaynağını kullanıma hazır tutmaktadır.³⁴

İsrail'in silah satışını 1990 yılında 74 milyon dolardan 2024 yılında 1,28 milyar dolara yükseltmesi savunma sanayisindeki başarısını göstermektedir. Bu durum doğal olarak daha güçlü bir diplomasi de sağlamaktadır. Askeri harcamaların zaman sürecinde artışı savunma yatırımlarının uzun dönemde büyüme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Askeri harcamaların GSYİH'sindeki oranının zaman sürecinde azalması yapılan harcamaların ekonomik büyümeyle karşılandığını doğrulamaktadır. Askeri personelin toplam işgücü içindeki oranı ile askeri harcamaların GSYİH oranı arasındaki güçlü doğrusallık ilişkisi ordunun küçülürken harcamalarının da azaldığını göstermektedir. Bu durumda savunma elden bırakılmadan ekonomiye olan yükü hafifletilmiştir. Buradan sağlanan kaynak ise teknoloji yatırımlarına aktarılarak teknolojinin savunma için önemli bir bileşen olması sağlanmıştır.

2023 yılında Hamas'ın saldırısı sonrasında 27,5 milyar dolar olan savunma harcamaları 46,5 milyar dolar olarak yükselirken aynı zamanda kişi başına düşen savunma harcaması da 2,991 dolardan 4,989 dolara yükselmiştir. İsrail ani bir tehdit karşısında hızlı bir şekilde reaksiyon vererek kapasite artışına gidebileceğini ve savaş koşullarına uygun kaynak seferberliğini sağlayabileceğini göstermiştir.

³⁴ Stuart A. Cohen (2008), *Israel and Its Army: From Cohesion to Confusion*, New York: Routledge, ss. 83–106.

Tablo 10. İsrail'in Askeri Verileri³⁵

YIL	ASKERİ HARCAMALAR (GSYİH %)	SİLAH SATIŞI (dolar)	ASKERİ HARCAMALAR (MERKEZİ HÜKÜMET BÜTÇESİNDEKİ %)	ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	ASKERİ PERSONELİN TOPLAM İŞGÜCÜ İÇİNDEKİ %	TOPLAM ASKERİ PERSONEL SAYISI	SİLAH ALIMI (dolar)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ASKERİ HARCAMALAR (dolar)
1990	12,36	74.000.000		6.528.767.331	10,08	190.000	81.000.000	1.476,4
1991	15,59	157.000.000		9.337.649.895	9,39	190.000	1.210.000.000	2.000,4
1992	10,93	354.000.000		7.313.388.390	8,52	181.000	1.335.000.000	1.495,0
1993	11,52	416.000.000		7.752.806.700	8,08	181.000	716.000.000	1.543,5
1994	10,12	337.000.000		7.772.187.268	7,91	185.000	761.000.000	1.509,5
1995	7,53	206.000.000		7.945.971.520	7,34	178.100	366.000.000	1.503,8
1996	7,38	335.000.000		8.499.441.747	7,32	181.100	105.000.000	1.566,7
1997	7,18	271.000.000		8.580.697.530	7,16	181.050	54.000.000	1.539,4
1998	6,71	227.000.000		8.095.647.853	7,04	181.050	1.286.000.000	1.415,6
1999	6,30	177.000.000		7.652.604.037	6,75	179.550	1.261.000.000	1.305,7
2000	6,10	407.000.000	14,06	8.327.543.753	6,52	180.500	389.000.000	1.380,8
2001	6,30	467.000.000	13,67	8.504.274.012	6,04	171.500	116.000.000	1.373,7
2002	6,37	532.000.000	12,76	7.981.518.926	5,92	169.500	350.000.000	1.261,1
2003	6,25	411.000.000	13,80	8.225.281.206	5,96	175.000	189.000.000	1.275,8
2004	6,14	591.000.000	14,30	8.605.125.436	5,84	176.000	846.000.000	1.312,0
2005	6,05	506.000.000	14,30	8.921.942.198	5,70	176.000	1.107.000.000	1.337,4
2006	5,86	438.000.000	14,10	9.315.253.568	5,84	185.000	1.125.000.000	1.372,9
2007	6,16	618.000.000	15,35	11.382.202.878	5,69	185.000	840.000.000	1.648,9

³⁵ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>; Stockholm International Peace Research Institute (2026), "Sipri Military Expenditure Database", Erişim Tarihi: 16.04.2026. Erişim Adresi: <https://www.sipri.org/databases/milex>.

2008	6,24	379.000.000	15,16	13.803.713.497	5,58	185.000	680.000.000	1.965,8
2009	5,98	810.000.000	14,47	12.754.237.935	5,44	184.550	162.000.000	1.785,6
2010	5,79	658.000.000	14,60	13.875.211.596	5,31	184.550	76.000.000	1.908,8
2011	5,63	546.000.000	14,34	15.100.066.208	5,24	184.550	86.000.000	2.039,2
2012	5,51	460.000.000	13,94	14.524.419.594	4,97	184.500	137.000.000	1.927,1
2013	5,44	412.000.000	13,73	16.247.825.942	4,90	184.500	160.000.000	2.116,2
2014	5,63	404.000.000	14,74	17.737.375.714	4,77	184.500	549.000.000	2.267,9
2015	5,42	570.000.000	14,46	16.457.098.752	4,68	184.500	688.000.000	2.063,8
2016	5,42	1.236.000.000	14,33	17.434.558.599	4,58	184.500	622.000.000	2.143,9
2017	5,43	1.193.000.000	14,19	19.357.002.461	4,35	178.000	535.000.000	2.335,5
2018	5,29	1.147.000.000	13,53	19.899.819.040	4,25	177.500	461.000.000	2.358,9
2019	5,07	392.000.000	13,17	20.339.225.589	4,21	178.000	486.000.000	2.369,2
2020	5,28	380.000.000	11,83	21.816.569.767	4,23	178.000	349.000.000	2.499,0
2021	4,93	711.000.000	12,40	24.340.979.541		169.500	458.000.000	2.744,2
2022	4,43	1.050.000.000	12,10	23.406.074.573		169.500	849.000.000	2.596,3
2023	5,38	1.281.000.000	13,81	27.498.527.857		169.500	863.000.000	2.991,9
2024	8,78	1.026.000.000	19,99	46.505.298.369		169.500	211.000.000	4.988,8

Tablo 11. İsrail'in Askeri Verilerinin Analizi

YIL	1	-,689**	,735**	0,049	,838**	-,954**	-,411*	-0,178	,734**
ASKERİ HARCAMALAR (GSYİH %)	-,689**	1	-,444**	,840**	-0,288	,893**	,379*	0,218	-0,117
SİLAH SATIŞI (dolar)	,735**	-,444**	1	0,164	,655**	-,637**	-,440**	-0,058	,578**
ASKERİ HARCAMALAR (MERKEZİ HÜKÜMET BÜTÇESİNDEKİ %)	0,049	,840**	0,164	1	,438*	0,273	0,117	-0,079	,496*
ASKERİ HARCAMALAR (DOLAR)	,838**	-0,288	,655**	,438*	1	-,797**	-,445**	-0,175	,981**
ASKERİ PERSONELİN TOPLAM İŞGÜCÜ İÇİNDEKİ %	-,954**	,893**	-,637**	0,273	-,797**	1	0,282	0,240	-,575**
TOPLAM ASKERİ PERSONEL SAYISI	-,411*	,379*	-,440**	0,117	-,445**	0,282	1	0,038	-,356*
SİLAH ALIM (dolar)	-0,178	0,218	-0,058	-0,079	-0,175	0,240	0,038	1	-0,169
KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	,734**	-0,117	,578**	,496*	,981**	-,575**	-,356*	-0,169	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 12. İsrail'in Askeri Gücü³⁶

YIL	ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	İSRAİL'İN ASKERİ GÜCÜ
1990	6.528.767.331	1.476,4	9.639.258.902.175,9
1991	9.337.649.895	2.000,4	18.678.600.161.648,4
1992	7.313.388.390	1.495,0	10.933.288.989.986,8
1993	7.752.806.700	1.543,5	11.966.158.018.546,1
1994	7.772.187.268	1.509,5	11.731.772.173.736,2
1995	7.945.971.520	1.503,8	11.948.990.043.311,3
1996	8.499.441.747	1.566,7	13.316.223.044.717,2
1997	8.580.697.530	1.539,4	13.209.251.902.108,2
1998	8.095.647.853	1.415,6	11.459.960.511.003,4
1999	7.652.604.037	1.305,7	9.991.869.740.244,2
2000	8.327.543.753	1.380,8	11.498.588.121.046,2
2001	8.504.274.012	1.373,7	11.681.905.423.513,3
2002	7.981.518.926	1.261,1	10.065.514.990.187,7
2003	8.225.281.206	1.275,8	10.494.067.151.007,0
2004	8.605.125.436	1.312,0	11.289.553.859.274,9
2005	8.921.942.198	1.337,4	11.932.401.825.309,8
2006	9.315.253.568	1.372,9	12.789.086.077.032,6
2007	11.382.202.878	1.648,9	18.767.860.692.625,2
2008	13.803.713.497	1.965,8	27.135.076.373.636,1
2009	12.754.237.935	1.785,6	22.773.426.472.636,8
2010	13.875.211.596	1.908,8	26.485.279.519.278,7
2011	15.100.066.208	2.039,2	30.791.627.208.503,5
2012	14.524.419.594	1.927,1	27.989.752.492.479,4
2013	16.247.825.942	2.116,2	34.382.892.401.211,9
2014	17.737.375.714	2.267,9	40.226.888.787.187,2
2015	16.457.098.752	2.063,8	33.964.898.337.043,4
2016	17.434.558.599	2.143,9	37.378.730.143.411,3
2017	19.357.002.461	2.335,5	45.209.163.160.942,3
2018	19.899.819.040	2.358,9	46.942.010.171.332,8
2019	20.339.225.589	2.369,2	48.186.848.872.383,1
2020	21.816.569.767	2.499,0	54.520.356.977.967,8
2021	24.340.979.541	2.744,2	66.796.311.727.898,1
2022	23.406.074.573	2.596,3	60.770.308.033.179,5
2023	27.498.527.857	2.991,9	82.272.770.568.391,6
2024	46.505.298.369	4.988,8	232.004.159.667.573,0

³⁶ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi:<https://databank.worldbank.org/home>; Stockholm International Peace Research Institute (2026), "Sipri Military Expenditure Database", Erişim Tarihi: 16.04.2026. Erişim Adresi: <https://www.sipri.org/databases/milex>.

5. Karma Ulusal Kapasite Karşılaştırmaları

Bu bölümde İran'ın ve İsrail'in karma ulusal kapasiteleri analiz edilecektir. Karma ulusal kapasite için; toplam nüfus, şehir nüfusu, askeri personel mevcudu, askeri harcamalar, çelik üretimi ve enerji tüketimi verileri kullanılmıştır. Her iki aktörün de karma ulusal kapasite analizi aşağıda sunulmuştur.

5.1. İran'ın Karma Ulusal Kapasite Analizi

İran'ın karma ulusal kapasite verilerinin (**Tablo 13**) analizine göre (**Tablo 14**) yıllar ilerledikçe toplam nüfus ve şehir nüfusu güçlü bir doğrusallıkla artmıştır. Benzer şekilde İran'ın çelik üretimi ve enerji tüketimi de güçlü bir doğrusallıkla artmıştır. İran 1990-2024 yılları arasında artan nüfusunu kapasite inşasıyla desteklemiştir. İran'ın karma ulusal kapasite analizi onun nüfus artışını enerji üretimi ve tüketimi dengesiyle etkili bir şekilde yönetebildiğini doğrulamıştır.

İran'ın 1990-2024 yılları arasında nüfus ve endüstriyel boyutlarda güçlü bir kapasite birikimi vardır. Zaman sürecinde şehirleşme oranı %56'dan %77'ye yükselmiştir. Şehirleşme oranındaki artış ve sanayi kapasitesindeki artış eşzamanlı olmuş ve bu durum ülkenin ekonomik yapısına güç kazandırmıştır.³⁷ İran'ın çelik üretimi büyük bir artış kaydetmiştir. 1990 yılında 1,5 milyon ton olan çelik üretimi 2024 yılında 31,3 milyon tondur. Bu durum İran'ı dünya çapında orta seviyede bir çelik üreticisi yaparken özellikle ağır sanayide bağımsız hareket edebilme kapasitesini de sağlamıştır. Aktöre yönelik yaptırımların yoğunluğu düşünüldüğünde bu seviyede bir üretim kapasitesi İran için ağır sanayi ve petrokimya sektörüne yönelik kamu yatırımlarının istikrarlı bir şekilde yapılabilmesine olanak sağlamıştır. Enerji tüketimi de artan İran nüfusu ve sanayisinin enerji talebini karşılayabilecek yeterlilikte olmuştur.

İran'ın analiz edilen zaman sürecinde toplam nüfusu, şehir nüfusu, çelik üretimi ve enerji tüketimi arasındaki güçlü korelasyon değişkenlerin dönem boyunca eş güdüm halinde arttıklarını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle karma ulusal kapasite güç bileşenleri birbirlerini kuvvetlendiren bir döngüde gelişmişlerdir. İran'ın çelik üretimi ve enerji tüketimi aynı zamanda savunma sanayisinin güçlü kalması için ulusal bir güvenlik stratejisidir. İran yaptırımlar ve uluslararası baskılar altında dahi karma ulusal kapasitesindeki nüfus ve sanayileşme hamlelerini sürdürebilmiştir.

³⁷ Nikki R. Keddie & Yann Richard (2006), *Modern Iran: Roots and Results of Revolution*, New Haven: Yale University Press, ss. 263–284.

Tablo 13. İran'ın Karma Ulusal Kapasitesi³⁸

YIL	TOPLAM NÜFUS	ŞEHİR NÜFUSU	ASKERİ PERSONEL MEVCUDU	ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	ÇELİK ÜRETİMİ (milyon ton)	ENERJİ TÜKETİMİ (Mtoe)
1990	58.380.092	32.962.050	440.000	16.474.401.698	1,5	74,83
1991	59.986.931	34.132.134	465.000	17.549.594.830	2,4	79,97
1992	61.184.983	35.395.537	528.000	19.732.558.015	3,0	82,86
1993	61.403.543	36.041.051	528.000	1.448.177.703	4,0	85,85
1994	61.520.598	36.637.419	528.000	1.703.171.536	4,7	91,22
1995	62.205.567	37.586.681	763.000	2.501.544.190	4,6	94,90
1996	62.881.300	38.396.697	863.000	3.550.986.964	5,8	97,31
1997	63.639.638	39.529.175	868.000	4.642.384.616	6,0	110,34
1998	64.519.859	40.586.372	820.000	5.479.362.942	5,6	114,21
1999	65.445.391	41.695.093	785.600	6.650.285.144	6,3	115,30
2000	66.418.659	42.825.431	753.000	8.327.053.824	6,6	129,03
2001	67.452.005	43.990.083	553.000	10.378.791.766	6,9	139,61
2002	68.011.317	44.837.931	560.000	3.243.891.033	7,3	147,65
2003	68.769.340	45.803.769	580.000	3.717.068.450	7,9	153,16
2004	70.256.316	47.252.106	460.000	5.243.621.133	8,7	160,05
2005	71.828.455	48.750.605	585.000	6.796.744.965	9,4	182,44
2006	73.392.747	50.134.721	585.000	8.751.474.767	9,8	192,20
2007	74.602.648	51.331.240	563.000	9.330.901.882	10,1	199,13
2008	75.514.204	52.391.005	563.000	11.081.950.209	10,0	204,56
2009	76.457.825	53.512.890	563.000	12.584.623.339	10,9	228,48
2010	77.420.842	54.666.286	563.000	13.561.272.454	12,0	225,88
2011	78.383.598	55.812.297	563.000	14.277.667.361	13,2	231,06
2012	79.370.580	56.958.998	563.000	16.493.963.287	14,5	236,94
2013	80.414.686	58.142.301	563.000	11.997.186.984	15,4	246,85
2014	81.502.045	59.359.901	563.000	9.901.118.855	16,3	262,25
2015	82.619.362	60.606.375	563.000	10.588.769.671	16,1	270,73
2016	83.812.228	61.920.147	563.000	12.263.957.415	17,9	274,42
2017	85.026.754	63.260.912	563.000	13.931.196.490	21,2	284,49
2018	86.117.998	64.419.215	650.000	11.795.842.412	24,5	298,43
2019	87.051.648	65.466.224	650.000	4.921.057.694	25,6	306,65
2020	87.723.443	66.317.730	650.000	3.349.702.008	29,0	313,85
2021	88.455.488	67.219.658	610.000	5.699.580.109	28,3	327,25
2022	89.524.246	68.337.636	610.000	7.459.331.831	30,5	334,25
2023	90.608.707	69.475.093	610.000	7.390.861.136	30,6	345,92
2024	91.567.738	70.525.587	610.000	7.891.903.307	31,3	351,80

³⁸ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi:

<https://databank.worldbank.org/home>; Dünya Çelik Birliği (2026), "World Steel in Figures", Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://worldsteel.org/data/world-steel-in-figures/>; ABD Enerji Bilgi İdaresi (2026), Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.eia.gov/consumption/>.

Tablo 14. İran'ın Karma Ulusal Kapasitesi Analizi

YIL	1	,997**	,999**	-0,075	0,037	,950**	,995**
TOPLAM NÜFUS	,997**	1	,999**	-0,105	0,076	,956**	,999**
ŞEHİR NÜFUSU	,999**	,999**	1	-0,093	0,060	,954**	,998**
ASKERİ PERSONEL MEVCUDU	-	-	-	1	-	-	-
	0,075	0,105	0,093		,461**	0,009	0,115
ASKERİ HARCAMALAR (dolar)	0,037	0,076	0,060	-	1	-	0,074
				,461**		0,053	
ÇELİK ÜRETİMİ (milyon ton)	,950**	,956**	,954**	-0,009	-0,053	1	,959**
ENERJİ TÜKETİMİ (Mtoe)	,995**	,999**	,998**	-0,115	0,074	,959**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.2. İsrail'in Karma Ulusal Kapasite Analizi

İsrail'in karma ulusal kapasite verilerinin (**Tablo 15**) analizine göre (**Tablo 16**) yıllar ilerledikçe toplam nüfus ve şehir nüfusu güçlü bir doğrusallıkla artmıştır. Benzer şekilde İsrail'in askeri harcamaları, çelik üretimi ve enerji tüketimi de güçlü bir doğrusallıkla artmıştır. Aktörün askeri personel sayısı analiz sürecinde azalmıştır. İsrail 1990-2024 yılları arasında artan nüfusunu kapasite inşasıyla desteklemiştir. İsrail'in karma ulusal kapasite analizi onun nüfus artışını enerji üretimi ve tüketimi dengesiyle etkili bir şekilde yönetebildiğini göstermektedir. Bunu askeri personel mevcudunu azaltmasına rağmen başarmıştır.

Karma ulusal kapasite analizine göre İsrail nüfusu büyük oranda şehirleşmiştir ve bu durum %90'ın üzerinde sabit bir seyir izlemiştir. Bu noktada İran'dan ayrılan aktör, nüfusun coğrafi derinleşmesine değil kentsel yoğunlaşmasına ve nitelikli işgücü ile teknolojik altyapıya odaklanmıştır. Buna karşın çelik üretiminde İsrail, İran ile karşılaştırıldığında onun %1'i düzeyinde kalmıştır. Dolayısıyla İsrail ağır sanayi bakımından İran ile kıyaslanamayacak durumdadır. Ancak aktör bu durumu bilgi teknolojileri ve savunma sanayi ihracatı ile dengelemiştir. Enerji tüketimindeki artış üretimdeki yapısal değişime reaksiyon verdiğini ve katma değere dönüşen üretimle birlikte büyüdüğünü göstermektedir.

Tablo 15. İsrail'in Karma Ulusal Kapasitesi³⁹

YIL	TOPLAM NÜFUSU	ŞEHİR NÜFUSU	ASKERİ PERSONEL MEVCUDU	ASKERİ HARCAMALARI (dolar)	ÇELİK ÜRETİMİ (milyon ton)	ENERJİ TÜKETİMİ (Mtoe)
1990	4.660.000	4.214.346	190.000	6.528.767.331	0,1	11,93
1991	4.949.000	4.480.108	190.000	9.337.649.895	0,1	12,18
1992	5.123.000	4.641.950	181.000	7.313.388.390	0,1	12,78
1993	5.261.000	4.771.279	181.000	7.752.806.700	0,1	14,20
1994	5.399.000	4.900.749	185.000	7.772.187.268	0,1	15,11
1995	5.545.000	5.037.698	178.100	7.945.971.520	0,2	16,22
1996	5.692.000	5.175.902	181.100	8.499.441.747	0,2	16,62
1997	5.836.000	5.311.828	181.050	8.580.697.530	0,2	17,50
1998	5.971.000	5.439.934	181.050	8.095.647.853	0,2	17,74
1999	6.125.000	5.585.634	179.550	7.652.604.037	0,2	18,01
2000	6.289.000	5.740.660	180.500	8.327.543.753	0,2	19,63
2001	6.439.000	5.882.994	171.500	8.504.274.012	0,2	19,44
2002	6.570.000	6.007.903	169.500	7.981.518.926	0,1	20,60
2003	6.689.700	6.122.259	175.000	8.225.281.206	0,1	21,21
2004	6.809.000	6.235.880	176.000	8.605.125.436	0,2	21,47
2005	6.930.100	6.350.635	176.000	8.921.942.198	0,3	20,60
2006	7.053.700	6.467.014	185.000	9.315.253.568	0,3	21,31
2007	7.180.100	6.585.131	185.000	11.382.202.878	0,3	22,22
2008	7.308.800	6.704.310	185.000	13.803.713.497	0,3	21,72
2009	7.485.600	6.866.689	184.550	12.754.237.935	0,3	22,00
2010	7.623.600	6.993.254	184.550	13.875.211.596	0,3	23,65
2011	7.765.800	7.123.600	184.550	15.100.066.208	0,3	23,36
2012	7.910.500	7.256.116	184.500	14.524.419.594	0,3	25,16
2013	8.059.500	7.392.398	184.500	16.247.825.942	0,3	23,12
2014	8.215.700	7.535.046	184.500	17.737.375.714	0,3	24,36
2015	8.380.100	7.684.911	184.500	16.457.098.752	0,3	25,36
2016	8.546.000	7.835.781	184.500	17.434.558.599	0,3	25,80
2017	8.713.300	7.987.491	178.000	19.357.002.461	0,3	26,70
2018	8.882.800	8.140.697	177.500	19.899.819.040	0,3	26,20
2019	9.054.000	8.294.858	178.000	20.339.225.589	0,3	25,32
2020	9.215.100	8.439.082	178.000	21.816.569.767	0,3	23,90
2021	9.371.400	8.578.144	169.500	24.340.979.541	0,3	24,97
2022	9.557.500	8.744.920	169.500	23.406.074.573	0,3	26,59
2023	9.849.000	9.012.717	169.500	27.498.527.857	0,3	26,07
2024	9.974.400	9.130.186	169.500	46.505.298.369	0,3	26,26

³⁹ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi:<https://databank.worldbank.org/home>; Dünya Çelik Birliği, "World Steel in Figures"; ABD Enerji Bilgi İdaresi (2026), Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.eia.gov/consumption/>.

Tablo 16. İsrail'in Karma Ulusal Kapasitesi Analizi

YIL	1	,999**	,999**	-,411*	,838**	,822**	,956**
TOPLAM NÜFUSU	,999**	1	1,000**	-,445**	,855**	,804**	,948**
ŞEHİR NÜFUSU	,999**	1,000**	1	-,441**	,851**	,807**	,950**
ASKERİ PERSONEL MEVCUDU	-,411*	-,445**	-,441**	1	-,445**	-0,029	-,378*
ASKERİ HARCAMALARI (dolar)	,838**	,855**	,851**	-,445**	1	,612**	,705**
ÇELİK ÜRETİMİ (milyon ton)	,822**	,804**	,807**	-0,029	,612**	1	,809**
ENERJİ TÜKETİMİ (Mtoe)	,956**	,948**	,950**	-,378*	,705**	,809**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

6. Ulusal Güç Analizleri

Bu bölümde İran'ın ve İsrail'in ulusal güçleri analiz edilecektir. Ulusal güç analizi için; toplam nüfus, çelik üretimi ve enerji tüketimi verileri kullanılmıştır. Her iki aktöründe ulusal güç analizi aşağıda sunulmuştur.

6.1. İran'ın Ulusal Güç Analizi

İran'ın ulusal güç analizine göre (**Tablo 17**) ilerleyen zaman sürecinde aktörün ulusal gücü büyük oranda artmıştır. 1990 yılından 2024 yılına kadar İran'ın ulusal gücü yaklaşık 114 kat artmıştır. İran'ın nüfus artışını üretim ve tüketim dengesiyle çok iyi bir şekilde yönettiği görülmüştür.

İran'ın 1990-2024 yılları arasındaki ulusal gücü son derece dikkat çekicidir. Aktörün ulusal gücündeki artışın temelinde çelik üretiminin yaklaşık yirmi kat artışın (1,5 milyon tondan 31,3 milyon tona) ve enerji tüketimindeki dört buçuk katlık büyümenin (74,8 Mtoe'den 351,8 Mtoe'ye) doğrudan etkisi vardır. İran'a uygulanan sert yaptırımlara rağmen aktörün nüfus artışıdaki oluşabilecek baskıyı endüstriyel kapasite inşasına devam ederek dengelediği görülmüştür.⁴⁰

⁴⁰ Suzanne Maloney (2015), *Iran's Political Economy since the Revolution*, New York: Cambridge University Press, ss. 368–427, 428–490.

Tablo 17. İran'ın Ulusal Gücü⁴¹

YIL	TOPLAM NÜFUS	ÇELİK ÜRETİMİ (milyon ton)	ENERJİ TÜKETİMİ (Mtoe)	İRAN ULUSAL GÜCÜ
1990	58.380.092	1,5	74,83	43.545,20
1991	59.986.931	2,4	79,97	75.135,83
1992	61.184.983	3,0	82,86	97.954,75
1993	61.403.543	4,0	85,85	135.478,25
1994	61.520.598	4,7	91,22	169.256,31
1995	62.205.567	4,6	94,90	172.961,63
1996	62.881.300	5,8	97,31	224.429,71
1997	63.639.638	6,0	110,34	264.309,00
1998	64.519.859	5,6	114,21	256.511,69
1999	65.445.391	6,3	115,30	292.733,02
2000	66.418.659	6,6	129,03	344.868,16
2001	67.452.005	6,9	139,61	392.141,80
2002	68.011.317	7,3	147,65	439.975,05
2003	68.769.340	7,9	153,16	495.726,44
2004	70.256.316	8,7	160,05	574.579,13
2005	71.828.455	9,4	182,44	712.876,68
2006	73.392.747	9,8	192,20	788.594,33
2007	74.602.648	10,1	199,13	846.641,13
2008	75.514.204	10,0	204,56	864.643,26
2009	76.457.825	10,9	228,48	1.057.015,55
2010	77.420.842	12,0	225,88	1.155.276,86
2011	78.383.598	13,2	231,06	1.305.300,44
2012	79.370.580	14,5	236,94	1.476.504,48
2013	80.414.686	15,4	246,85	1.640.824,55
2014	81.502.045	16,3	262,25	1.853.335,82
2015	82.619.362	16,1	270,73	1.898.421,33
2016	83.812.228	17,9	274,42	2.149.636,76
2017	85.026.754	21,2	284,49	2.652.090,27
2018	86.117.998	24,5	298,43	3.228.815,45
2019	87.051.648	25,6	306,65	3.479.209,13
2020	87.723.443	29,0	313,85	4.044.100,93
2021	88.455.488	28,3	327,25	4.126.391,51
2022	89.524.246	30,5	334,25	4.560.588,22
2023	90.608.707	30,6	345,92	4.754.313,60
2024	91.567.738	31,3	351,80	4.963.083,27

⁴¹ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi:<https://databank.worldbank.org/home>; Dünya Çelik Birliği, "World Steel in Figures"; ABD Enerji Bilgi İdaresi (2026), Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.eia.gov/consumption/>.

6.2. İsrail'in Ulusal Güç Analizi

İsrail'in ulusal güç analizine göre (**Tablo 18**) ilerleyen zaman sürecinde aktörün ulusal gücü büyük oranda artmıştır. 1990 yılından 2024 yılına kadar İsrail'in ulusal gücü altı kat artmıştır. İsrail'in nüfus artışını üretim ve tüketim dengesiyle yeterli bir şekilde yönettiği değerlendirilmiştir. İran'ın 2024 yılı ulusal gücüyle İsrail'in aynı yıldaki ulusal gücü karşılaştırıldığında İran'ın 2.926 kat daha güçlü olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ulusal güç karşılaştırmasında İran'ın ezici bir üstünlüğü vardır.

İsrail'in analiz edilen zaman sürecinde büyümesi enerji tüketimi ve nüfusunun artışından kaynaklanmıştır. Buna karşın çelik üretimi neredeyse sabit kalmıştır. İsrail'in çelik üretimindeki İran'a göre geri kalması ulusal güç indeksinde büyük bir asimetri oluşturmuştur. Aktörler arasındaki ulusal güç karşılaştırmasında geleneksel kapasite ölçütlerinde ağır sanayi ve hammadde üretimi gibi veriler nüfus kütesine avantaj sağlamaktadır. Buna karşın teknoloji ihracatı, yenileştirme ve kurumsal kalite gibi unsurlar kapsam dışı kalmaktadır. Ulusal güç indeksi devletlerin potansiyel kapasitelerini seferber edebilecekleri kaynakları üzerinden değerlendirdiği için sanayi ve hammadde verileri ekonomik hesaplamalarda üstünlük sağlamaktadır. Bu durumun yanılsamaya neden olmaması için düzeltme verileriyle birlikte incelenmesi gerekir. Örneğin İsrail'in kişi başına düşen GSYİH miktarı ve savunma harcamaları İran'a göre çok daha iyi durumdadır.

Devletlerin sahip olduğu kapasite potansiyellerinin ne ölçüde verimliliğe dönüştürülebildiği ise ayrıca önemlidir. Bu nedenle daha fazla nüfusa ve hammaddeye sahip devletlerin ulusal güç hesaplamaları sistematik olarak daha güçlü konumda olduklarını gösterir. Örneğin 2024 yılında Ortadoğu bölgesinde İsrail'in savunma bütçesine en fazla harcama yapan aktör olması ya da bir sonraki değerlendirmede görüleceği gibi yüksek teknoloji ihracatının da ekonomik verimlilik ve güç unsurlarında karşılığı vardır. Ulusal güç indeksinde İran'ın 2.926 kat daha güçlü görünmesi potansiyel bir durumu ifade etmektedir. Bunun doğrudan kesin ve sonuç alıcı bir veri olduğunu kabul etmek yanılsamaya yol açar. Dolayısıyla İsrail'in teknolojik üretim kapasitesi ve yenilikçi modeli güvenlik kapasitesinde ve savunma harcamalarında büyük bir alan açmıştır. Daha düşük bir ulusal güce sahip olması İsrail'in stratejik olarak dezavantajlı bir konumda olduğu anlamına gelmemektedir. Sonuç olarak kapasite değerleri önemli bilgiler sağlasa da sadece bu değerler üzerinden analiz yapmak metodolojik sınırlılıklar nedeniyle yanıltıcı olacaktır.

Tablo 18. İsrail'in Ulusal Gücü⁴²

YIL	TOPLAM NÜFUSU	ÇELİK ÜRETİMİ (milyon ton)	ENERJİ TÜKETİMİ (Mtoe)	İSRAİL ULUSAL GÜCÜ
1990	4.660.000	0,1	11,93	269,02
1991	4.949.000	0,1	12,18	280,32
1992	5.123.000	0,1	12,78	297,40
1993	5.261.000	0,1	14,20	333,48
1994	5.399.000	0,1	15,11	357,77
1995	5.545.000	0,2	16,22	574,19
1996	5.692.000	0,2	16,62	593,67
1997	5.836.000	0,2	17,50	630,08
1998	5.971.000	0,2	17,74	643,76
1999	6.125.000	0,2	18,01	659,04
2000	6.289.000	0,2	19,63	724,58
2001	6.439.000	0,2	19,44	723,21
2002	6.570.000	0,1	20,60	385,85
2003	6.689.700	0,1	21,21	399,73
2004	6.809.000	0,2	21,47	814,00
2005	6.930.100	0,3	20,60	1.178,21
2006	7.053.700	0,3	21,31	1.225,78
2007	7.180.100	0,3	22,22	1.285,80
2008	7.308.800	0,3	21,72	1.264,36
2009	7.485.600	0,3	22,00	1.291,05
2010	7.623.600	0,3	23,65	1.396,58
2011	7.765.800	0,3	23,36	1.387,75
2012	7.910.500	0,3	25,16	1.503,69
2013	8.059.500	0,3	23,12	1.390,41
2014	8.215.700	0,3	24,36	1.474,52
2015	8.380.100	0,3	25,36	1.545,20
2016	8.546.000	0,3	25,80	1.582,42
2017	8.713.300	0,3	26,70	1.648,25
2018	8.882.800	0,3	26,20	1.627,92
2019	9.054.000	0,3	25,32	1.583,36
2020	9.215.100	0,3	23,90	1.502,96
2021	9.371.400	0,3	24,97	1.579,48
2022	9.557.500	0,3	26,59	1.692,74
2023	9.849.000	0,3	26,07	1.676,66
2024	9.974.400	0,3	26,26	1.695,71

⁴² Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>; Dünya Çelik Birliği, "World Steel in Figures"; ABD Enerji Bilgi İdaresi (2026), Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.eia.gov/consumption/>.

7. Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji Karşılaştırmaları

Bu bölümde İran'ın ve İsrail'in marka, patent ve yüksek teknoloji verileri analiz edilecektir. Marka, patent ve yüksek teknoloji verileri için; yüksek teknoloji ihracatının imalat ihracatındaki oranı, yüksek teknoloji ihracatı gelirleri, patent başvurusu yapanlar (yerleşikler ve yabancılar ayrı ayrı olacak şekilde) ve ticari marka başvurusu yapanların (yerleşikler ve yurtdışı başvuruları ayrı ayrı olacak şekilde) verileri kullanılmıştır. Her iki aktörün de marka, patent ve yüksek teknoloji analizi aşağıda sunulmuştur.

7.1. İran'ın Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji Analizi

İran'ın marka, patent ve yüksek teknoloji verilerinin (Tablo 19) analizine göre (Tablo 20) yıllar ilerledikçe aktörün yüksek teknoloji ihracatının imalat ihracatındaki oranı düşmüş ve yüksek teknoloji ihracatı gelirleri azalmıştır. Diğer taraftan İran'da patent başvurusu yapanlar (hem yerleşikler hem de yabancılar) ve ticari marka başvurusu yapanların (sadece yerleşikler) sayısı güçlü bir doğrusallıkla artmıştır. İran'ın 1990-2022 yılları arasındaki yüksek teknoloji verileri azalmıştır. Bu durum aktörün mutlaka çözüm bulması gereken önemi bir sorununun olduğuna işaret etmektedir. İran gelecek perspektifi bağlamında ve gelişen teknoloji çağında rekabetini sürdürmek için bu sorununa mutlaka çözüm üretebilmelidir. Yüksek teknoloji verilerindeki azalış İran açısından büyük bir zafiyettir.

İran'ın 1990 yılında yurt içi patent başvuru sayısı 182 olmasına rağmen 2021 yılında başvurular 10.210'a yükselmiştir. Yüksek teknolojinin ise imalat ihracatındaki yüzdesi 4,17'ten, 2021 yılında 0,38'e gerilemiştir. Aynı yıllardaki yüksek teknoloji ihracatından elde edilen gelir yaklaşık %85 oranında azalmıştır. Yüksek teknoloji ihracatında elde edilen gelirlerin düştüğü yıllarda İran'ın yerleşikler tarafından yapılan patent başvuruları artmıştır. Bunun en büyük nedeni İran'a uygulanan yaptırımlardır. İran yaptırımlar nedeniyle yüksek teknolojisini ülke içinde değerlendirmek zorunda kalmıştır. Benzer bir şekilde yerleşik ticari marka başvuruları 2016 yılından itibaren büyük artış göstermiştir. Dolayısıyla ülke ekonomisi yurt içi ticari faaliyete doğru genişlemiştir. Büyümenin küresel pazarlara doğru olmamasının nedeni ülkenin maruz kaldığı ağır yaptırımlardan kaynaklanmıştır. Aktöre uygulanan yaptırımlar gümrük engelleri haricinde, ödeme sistemi dışında bırakılması, uluslararası lojistik ağları ve sigorta hizmetlerinden faydalanamaması ve teknoloji transferi yasakları gibi sorunlar onun teknoloji yenileştirmeleri ile ihracat bağıını koparmıştır. Dolayısıyla patent sayısı ticarileştirilemediği için teknolojik rekabet gücü olasılığı kalmamıştır. Bu yaptırımlar nedeniyle İran'ın yenileştirme potansiyeli ülke içinde kalmış ve küresel yüksek teknoloji zincirinden mahrum kalmıştır.

Tablo 19. İran'ın Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji İhracatı⁴³

YIL	Yüksek teknoloji ihracatı (imalat ihracatının yüzdesi)	Yüksek teknoloji ihracatı (cari ABD doları)	Patent başvuruları, yerleşik kişiler	Yabancı uyrukluların patent başvuruları	Ticari marka başvuruları, yerleşik, sayıya göre	Ticari marka başvuruları, yurt dışı başvuru sahipleri, sayıya göre
1990			182	173		
1991			262	165		
1992			225	175		
1993			278	164		
1994			266	131		
1995			278	129		
1996			288	227		
1997			284	115		
1998			337	159		
1999			366	177		
2000			410	206		
2001			691	302		
2002			910	285		
2003			1.287	355		
2004			2.426	356		
2005			4.051	443		
2006			5.970	557		
2007			10.648	502		
2008			15.403	552		
2009			12.184	516		
2010			11.108	528		
2011	4,17	659.194.102	11.529	489		
2012			10.622	432		
2013	1,55	270.444.995	11.305	338		
2014	1,55	299.157.502	13.683	119		
2015	1,43	248.619.292				
2016	1,40	249.202.513	14.930	702	177.538	13.181
2017	1,36	278.924.954	15.264	995	329.107	29.248
2018	0,72	153.102.175	11.908	915	354.343	29.997
2019	0,93	157.768.737	11.569	578	437.653	17.270
2020	0,75	119.892.696	11.396	634	526.399	15.358
2021	0,38	96.091.680	10.210	581	506.935	17.194
2022	0,81	206.223.949				

⁴³ Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>.

Tablo 20. İran'ın Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji İhracatının Analizi

YIL	1	-,807**	-,792**	,878**	,798**	,954**	-0,251
Yüksek teknoloji ihracatı (imalat ihracatının yüzdesi)	-,807**	1	,989**	0,071	-0,266	-0,808	0,081
Yüksek teknoloji ihracatı (cari ABD doları)	-,792**	,989**	1	0,149	-0,255	-,823*	0,286
Patent başvuruları, yerleşik kişiler	,878**	0,071	0,149	1	,769**	-,840*	0,226
Yabancı uyrukluların patent başvuruları	,798**	-0,266	-0,255	,769**	1	-0,469	,881*
Ticari marka başvuruları, yerleşik, sayıya göre	,954**	-0,808	-,823*	-,840*	-0,469	1	-0,117
Ticari marka başvuruları, yurt dışı başvuru sahipleri, sayıya göre	-0,251	0,081	0,286	0,226	,881*	-0,117	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

7.2. İsrail'in Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji Analizi

İsrail'in marka, patent ve yüksek teknoloji verilerinin (**Tablo 21**) analizine göre (**Tablo 22**) yıllar ilerledikçe aktörün yüksek teknoloji ihracatının imalat ihracatındaki oranı yükselmiş, yüksek teknoloji ihracatı gelirleri artmış, patent başvurusu yapanlar (yalnız yabancılar) ve ticari marka başvurusu yapanların (hem yerleşikler hem de yurtdışı başvuruları) sayısı artmıştır. İsrail'in marka, patent ve yüksek teknoloji verileri onun geleceğe dair etkili ve çözüm üretebilen politikaları izleyebildiğini göstermektedir. Aktörün bu durumunun İran ile kıyaslandığında İran'a karşı uygulanan ambargoların etkisi de yadsınamaz. İsrail güncel durumlar çerçevesinde İran'a karşı bu konuda çok iyi durumdadır.

İsrail'in yüksek teknoloji ihracatının imalat ihracatı içinde 2007 yılındaki yüzdesi 7,63'ten 2024 yılında 37,23'e yükselmiştir. Aynı dönemde yüksek teknoloji ihracatı 3,12 milyar dolardan 19,42 milyar dolara yükselmiştir. Bu durum yalnızca hacimsel bir büyümeyi değil aynı zamanda yapısal bir dönüşümü de göstermektedir. İmalat ihracatında yüksek teknoloji ihracatının 1/3'ü aşması aktörün katma değerli ürünlerde büyük bir aşama kaydettiğini doğrulamaktadır. İsrail bu yapısal dönüşüm için araştırma ve geliştirme projelerini teşvik ederken aynı zamanda savunma sanayi teknolojilerini de desteklemiştir. Analiz edilen zaman sürecinde yurt dışı ticari marka başvuruları 2004 yılında 5.237'den 2021 yılında 20.976'ya

yükselmiştir. Aktör yalnızca ihracat yönüyle değil dışarıdan gelen kişilere karşı da ticari tercih sebebi olmuştur.

Tablo 21. İsrail'in Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji İhracatı⁴⁴

YIL	Yüksek teknoloji ihracatı (imalat ihracatının yüzdesi)	Yüksek teknoloji ihracatı (cari ABD doları)	Patent başvuruları, yerleşik kişiler	Yabancı uyrukluların patent başvuruları	Ticari marka başvuruları, yerleşik, sayıya göre	Ticari marka başvuruları, yurt dışı başvuru sahipleri, sayıya göre
1990			1.052	2.856		
1991			1.087	2.630		
1992			1.400	2.327		
1993			1.318	2.635		
1994			1.261	2.701		
1995			1.266	3.159		
1996			1.218	2.101		
1997			1.441	1.445		
1998			1.950	3.106		
1999			2.053	3.904		
2000			1.599	5.203		
2001			1.248	5.521		
2002			1.213	5.095		
2003			1.329	4.569		
2004			1.544	4.870	2.731	5.237
2005			1.669	5.157	2.816	6.159
2006			1.342	6.154	3.475	6.778
2007	7,63	3.122.027.000	1.615	6.394	3.293	7.285
2008	17,06	9.659.078.000	1.528	6.214	3.198	7.544
2009	23,40	10.540.404.000	1.387	5.387	2.734	5.572
2010	19,38	10.584.549.000	1.450	5.856	2.569	7.191
2011	18,40	11.681.101.000	1.360	5.526	3.402	12.143
2012	19,89	11.566.230.000	1.319	5.473	3.241	13.423
2013	19,04	11.744.655.000	1.201	4.984	3.325	13.838
2014	19,41	12.408.558.000	1.125	5.148	3.682	14.050
2015	23,65	14.350.467.000	1.285	5.623	3.707	14.890
2016	21,82	12.192.743.000	1.300	5.119	3.463	15.284
2017	21,07	12.057.518.000	1.436	5.377	3.745	15.739
2018	22,54	12.968.810.000	1.506	5.857	4.142	17.043
2019	23,09	12.564.139.000	1.368	6.370	4.274	17.384
2020	28,20	12.960.847.000	1.642	6.481	4.697	17.101

⁴⁴ A.g.e.

2021	29,60	16.092.016.000	1.592	8.017	5.080	20.976
2022	29,11	18.960.759.000				
2023	34,94	19.283.415.000				
2024	37,23	19.428.780.000				

Tablo 22. İsrail'in Marka, Patent ve Yüksek Teknoloji İhracatının Analizi

YIL	1	,873**	,871**	0,137	,839**	,849**	,960**
Yüksek teknoloji ihracatı (imalat ihracatının yüzdesi)	,873**	1	,936**	0,060	0,317	,616*	,654*
Yüksek teknoloji ihracatı (cari ABD doları)	,871**	,936**	1	-0,237	0,141	,564*	,744*
Patent başvuruları, yerleşik kişiler	0,137	0,060	-0,237	1	0,203	0,116	-0,176
Yabancı uyrukluların patent başvuruları	,839**	0,317	0,141	0,203	1	,687**	0,393
Ticari marka başvuruları, yerleşik, sayıya göre	,849**	,616*	,564*	0,116	,687**	1	,871**
Ticari marka başvuruları, yurt dışı başvuru sahipleri, sayıya göre	,960**	,654**	,744**	-0,176	0,393	,871**	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

8. Tartışmalar: ABD'nin Mütteliklik İlişkisi ve Diğer Unsurların Etkisi

Tartışmalar kısmında ABD'nin İran-İsrail Savaşı'na yönelik yardımları ve aktörün kamuoyu görüşleri analiz edilecektir. Bunun yanı sıra; İsrail kamuoyunun İran-İsrail Savaşı'na dair görüşleri, İran'ın ticari ortakları ve ticari dengesi, İsrail'in ticari ortakları ve ticari dengesi, İran ve İsrail'in, Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesindeki (MENA) diğer aktörlere göre ekonomik veri karşılaştırmaları, Nükleer silah ve Nükleer güç çalışmaları, İran'ın balistik füze gücü ve İsrail-ABD ittifakına karşı önleyici saldırıları ile İran-İsrail Savaşı'nda bölgesel can kayıpları ve durum analizi yapılacaktır. Buna karşın İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu hakkında Gazze olayları nedeniyle Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından çıkarılan tutuklama kararı ve etkisi⁴⁵, ABD tarafından NATO'nun savaşa dahil edilme çabaları⁴⁶, Avrupa Birliği'nin

⁴⁵ International Criminal Court (2024), "Netanyahu", Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.icc-cpi.int/defendant/netanyahu>.

⁴⁶ Ozan Örmeci (2017), "Henry Kissinger'dan 'Yeni Dünya Düzeninin Değerlendirilmesi'", 07.11.2017, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2017/11/07/henry-kissingerdan-yeni-dunya-duzeninin-degerlendirilmesi/>.

savaşa yönelik yaklaşımı ve üye devletler arasındaki (özellikle İspanya) farklı bakış açıları⁴⁷, savaştaki duraksamalar ve barış müzakereleri⁴⁸ ile İsrail'in Lübnan'a yönelik devam eden saldırıları⁴⁹ gibi konular çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları nedeniyle analiz dışında tutulmuştur.

8.1. ABD Kamuoyunun İran-İsrail Savaşı'na Dair Görüşlerinin Analizi

ABD kamuoyunda farklı tarihlerde yapılan araştırmalara göre (**Tablo 23**) halkın ABD'nin İran'a yönelik saldırılarına olan desteği azalmıştır. 28 Şubat 2026'da halkın %20'si bu savaşa destek verirken %35'i karşı çıkmıştır. 17 Mart 2026 tarihindeki araştırmada savaşa destek verenlerin oranı %19'a düşerken karşı çıkanların oranı %40'a yükselmiştir. Dolayısıyla savaşa olumsuz bakanların toplamı halkın %51'ini oluştururken, ABD hükümetinin bu operasyonu destek görmemiştir.

Tablo 23. ABD Kamuoyunun ABD'nin İran'a Saldırmasına Yönelik Görüşü (%)⁵⁰					
	Kesinlikle katılıyorum	Kısmen onaylıyorum	Biraz olumsuz bakıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Emin değilim
28 Şubat 2026	20	14	9	35	22
8 Mart 2026	22	16	11	36	16
17 Mart 2026	19	16	11	40	14

İran-İsrail Savaşı'nda Ayetullah Ali Hamaney'in öldürülmesi ABD kamuoyu tarafından farklı şekillerde değerlendirilmiştir (**Tablo 24**). Bu durumu olumlu görenlerin oranı %40' iken,

⁴⁷ David Latona & Emma Pinedo (2026), "Spain Ramps up Criticism of Israel, US, Defying Trump Threats", *Reuters*, 09.04.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/europe/spain-condemns-israeli-attacks-lebanon-reopens-tehran-embassy-2026-04-09/>.

⁴⁸ *Middle East Monitor* (2026), "US, Iran May Resume Talks Next Week in Islamabad: WSJ", 09.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.middleeastmonitor.com/20260509-us-iran-may-resume-talks-next-week-in-islamabad-wsj/>.

⁴⁹ David Gritten (2026), "Israeli Strikes in Southern Lebanon Kill 22 People, Health Ministry Says", *BBC News*, 14.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/articles/clk2zekj8y9o>; Edna Mohamed (2026), "Two Killed as Israel Ramps up Southern Lebanon Attacks Ahead of US Talks", *Al Jazeera Media Network*, 14.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.aljazeera.com/news/2026/5/14/two-killed-as-israel-ramps-up-southern-lebanon-attacks-ahead-of-us-talks>.

⁵⁰ Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>; Steven Shepard & Andrew Daniller (2026), "Americans Broadly Disapprove of U.S. Military Action in Iran", Pew Research Center, 25.03.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/politics/2026/03/25/americans-broadly-disapprove-of-u-s-military-action-in-iran/>.

olumsuz görenlerin oranı ise %31'dir. Bunun yanı sıra halkın %28'i kararsızdır. Genel olarak halkın yaklaşık 2/3'ü bu suikastı ya olumsuz karşılamış ya da kararsızdır.

Tablo 24. ABD Kamuoyunun İsrail ile Müşterek Operasyonda İran Lideri Ali Hamaney'in Öldürülmesine Yönelik Onay Değerlendirmesi (%) ⁵¹	
	Mart 2026
Kesinlikle katılıyor	26
Kısmen katılıyor	14
Kısmen katılmıyor	11
Kesinlikle katılmıyor	20
Emin değil / Kararsız	28

ABD Kamuoyunda ülkelerinin İran'a saldırması konusunda parti bazındaki görüşleri (**Tablo 25**) birbirinden büyük oranda ayrılmıştır. Cumhuriyetçiler büyük oranda (%72) bu saldırıyı desteklerken, Demokratlar ise daha büyük oranda (%84) karşı çıkmışlardır. Bağımsızlarda bu saldırının olumsuz olduğu (%55) görüşü hakimdir. Dolayısıyla iktidardaki Cumhuriyetçiler tarafından bu saldırı desteklenirken diğerleri tarafından buna karşı çıkılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ABD'nin İran'a saldırması yalnızca iktidar partisine yakın olanlar tarafından desteklenmiştir. ABD'nin müttefiklerinde de benzer sonuçlar elde edilmiştir. İngiliz halkının yarısı hava üslerinin ABD'nin İran saldırıları için kullanmasına karşıdır. Bunu destekleyenlerin oranı yalnızca %32'dir.⁵² Benzer bir şekilde Alman kamuoyu da gerek parti bazında gerekse de bölgesel bazda ABD ve İsrail'in İran'a saldırılarına ezici bir şekilde karşıdır.⁵³

Tablo 25. ABD Kamuoyunun Parti Bazında ABD'nin İran'a Saldırısı Hakkındaki Görüşü (%) ⁵⁴			
	Cumhuriyetçiler	Bağımsızlar	Demokratlar
Kesinlikle katılıyor	45	11	3
Kısmen katılıyor	27	13	6
Kısmen katılmıyor	8	13	12

⁵¹ Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>.

⁵² A.g.e.

⁵³ A.g.e.

⁵⁴ A.g.e.

Kesinlikle katılmıyor	8	42	72
Emin değil/Kararsız	13	20	7

ABD Başkanı Donald Trump'ın krizlere müdahalesi konusunda kamuoyundaki güven algısı (**Tablo 26**) olumsuzdur. Halkın yarısından fazlası (%52) Başkanın kriz yönetme yeteneğini yeterli görmemektedir. Kararsızlarda dahil edilirse halkın 2/3'ü Başkan Trump'ın kriz müdahalelerine karşı ya tedirgin ya da emin olamamaktadır. Bu durumda ABD Başkanının krizlere yönelik girişimleri kamuoyunda çoğunlukla güvenilir değildir. Başkan Trump'ın sağlık durumu da ABD'nin izlediği politikalara dair kaygı vericidir.⁵⁵

Tablo 26. Kriz Yönetimi Konusunda ABD Başkanı Donald Trump'ın Kamuoyundaki Güven Algısı (%)⁵⁶	
	Toplam nüfusun
Güvenilir	34
Endişeli/Rahatsız/Tedirgin	52
Emin değil/Kararsız	14

ABD'nin İsrail'e yönelik askeri yardımları (**Tablo 27**) zaman sürecinde artmıştır. Arap Baharı eylemlerinden sonra bu yardımların miktarının üç milyar doları aştığı görülmektedir. ABD kamuoyu tarafından ülkelerinin yaptığı bu yardıma dair (**Tablo 28**) kesin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Halkın %25'i yardımlar aynı seviyede devam etsin görüşünderken %17'si ise yardımların arttırılmasını savunmaktadır. Buna karşın askeri yardımlar azaltılmalı diyenlerin oranı %32'dir. Halkın ¼'ü ise bu yardımlara karşı kararsızdır. Dolayısıyla ABD'nin

⁵⁵ Acar Baltaş (2026), "Yarının Zekası", *BloombergHT*, 31.01.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=G2Mdhwx0Sp8>.

⁵⁶ Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>; Jacob Poushter & Jonathan Schulman & Andrew Prozorovsky (2026), "Do Americans Think Trump Can Make Good Decisions About Various Foreign Policy Issues?", Pew Research Center, 07.04.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/global/2026/04/07/do-americans-think-trump-can-make-good-decisions-about-various-foreign-policy-issues/>; Andrew Daniller (2026), "Americans Remain Critical of Trump Administration's Approach to Iran", Pew Research Center, 01.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2026/05/01/americans-remain-critical-of-trump-administrations-approach-to-iran/>.

İsrail'e yönelik askeri yardımlarının halkta olumlu bir karşılığı yoktur. Bununla beraber halkın İsrail ve Netanyahu hakkındaki olumsuz görüşlerinin arttığı tespit edilmiştir.⁵⁷

Tablo 27. ABD'nin İsrail'e Yönelik Askeri Yardımları (2009-2020)⁵⁸	
Yıl	Milyar dolar
2009	2,55
2010	2,77
2011	3
2012	3,09
2013	3,09
2014	3,09
2015	3,09
2016	3,09
2017	3,18
2018	3,1
2019	3,3
2020	3,3

⁵⁷ Laura Silver (2026), "Negative Views of Israel, Netanyahu Continue to Rise among Americans – Especially Young People", Pew Research Center, 07.04.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2026/04/07/negative-views-of-israel-netanyahu-continue-to-rise-among-americans-especially-young-people/>.

⁵⁸ Statista (2025), "Middle East Conflict", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/162160/middle-east-conflict/>.

Tablo 28. ABD Kamuoyunun İsrail'e Verilen Askeri Yardım Hakkındaki Görüşü (2024)⁵⁹	
	DESTEK ORANI (%)
İsrail'e verilen askeri yardım artmalı	17
İsrail'e verilen askeri yardım azaltılmalı	32
İsrail'e verilen askeri yardım aynı düzeyde kalmalı	25
Kararsızlar	25

8.2. İsrail Kamuoyunun İran-İsrail Savaşı'na Dair Görüşlerinin Analizi

İsrail kamuoyunda ABD ile birlikte İran'a yönelik yapılan saldırının değerlendirmesine göre (Tablo 29) halkın büyük çoğunluğu bu durumu desteklemiştir. Ancak farklı haftalarda yapılan araştırmalara göre operasyonu kesinlikle destekleyenlerin oranı azalırken bu kişilerin yine de kısmen destek vermeye devam ettiği görülmüştür. İran'a yönelik saldırılara karşı çıkanların sayısı toplumun çok az bir kesimini temsil etmiştir. İsrail kamuoyu İran'a yönelik saldırılarda Başbakan Benjamin Netanyahu'ya büyük oranda (%64) güvenmektedir (Tablo 30).

Tablo 29. İsrail Kamuoyunun ABD ve İsrail'in İran'a Karşı Operasyonlarına Dair Destek Değerlendirmesi (%)⁶⁰					
	Kesinlikle destekleyenler	Kısmen destekleyenler	Kısmen karşı çıkanlar	Kesinlikle karşı çıkanlar	Bilmiyor/Kararsız/Fikri Yok
2-3 Mart 2026	64,4	17,7	5,2	8	4,7
9-11 Mart 2026	58,1	22,9	6	8,1	4,9
22-26 Mart 2026	42,7	25	10,3	11,6	10,4

⁵⁹ Statista (2024), "Do You Favor the U.S. Increasing, Decreasing, or Maintaining the Same Amount of Military Aid to Israel?", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/statistics/1417617/opinion-israeli-military-aid-us/>.

⁶⁰ Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>.

Tablo 30. İSRAİL KAMUOYUNUN İRAN'A YÖNELİK OPERASYONLARA DAİR BAŞBAKAN BENJAMİN NETANYAHU'YA GÜVEN DEĞERLENDİRMESİ (%)⁶¹

	Toplam nüfusun
Kesinlikle güveniyor	36,9
Kısmen güveniyor	27,5
Kısmen güvenmiyor	13,7
Kesinlikle güvenmiyor	18,7
Bilmiyor/Kararsız	3,2

8.3. İran'ın Ticari Ortakları ve Ticari Denge Analizi

İran'ın ithalat yaptığı başlıca aktörler (Tablo 31) sırasıyla Çin, Birleşik Arap Emirlikleri ve Türkiye'dir. Bununla beraber Brezilya ve Almanya'da önemli ticaret ortaklarıdır. İran'ın ihracat yaptığı aktörler ise sırasıyla Çin, Türkiye, Hindistan, Pakistan ve Ermenistan'dır. İran'ın petrol ihracatı için hayati önemde olan Hürmüz Boğazından 2014 – 2024 yılları arasında petrol geçişi (Tablo 32) düzenli olarak artmıştır. Ancak son İran-İsrail Savaşı'nda Hürmüz Boğazı'nın 2026 yılında tamamen kapatılması sonrasında gemi geçişi durmuştur (Grafik 1). İran'ın bu hamlesi sonrasında küresel petrol fiyatlarında büyük artış meydana gelmiştir. Birçok ülkede yakıt sıkıntısı olmuştur. Bunun sonucunda bazı büyük havayolları çoğu uçuşunu iptal etmek zorunda kalmıştır.⁶²

Tablo 31. İran'ın Başlıca İthalat ve İhracat Ortakları (2023 Yılı)⁶³

Ülkeler	İthalat (%)	İhracat (%)
Çin	34	35
Birleşik Arap Emirlikleri	19	

⁶¹ A.g.e.

⁶² Saskia O'Donoghue (2026), "Airlines Cut 13,000 Flights and Two Million Seats in May Due to Jet Fuel Crisis", *Euronews*, 05.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.euronews.com/travel/2026/05/05/airlines-cut-13000-flights-and-two-million-seats-in-may-due-to-jet-fuel-crisis>; Cathy Adams (2026), "Which Destinations and Airlines are Affected by Jet Fuel Shortages?", *The Times*, 22.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.thetimes.com/travel/advice/airlines-airports-affected-flights-fuel-shortages-iran-war-gk2wk3fcg>; Mireia Merino & Simon Calder (2026), "All the Airlines Cancelling Flights and Adding Extra Charges Amid Jet Fuel Crisis", *The Independent*, 22.05.2026, Erişim Tarihi: 23.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.independent.co.uk/travel/news-and-advice/jet-fuel-shortage-flight-cancellations-airline-easyjet-ryanair-b2975489.html>.

⁶³ Statista (2024), "Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/20812/iran-statista-dossier/>.

Türkiye	11	16
Brezilya	8	
Almanya	4	
Hindistan		8
Pakistan		7
Ermenistan		5

İran'ın 2030 yılında GSYİH'sının 511 milyar dolar olacağı bunun yanı sıra aynı yılda kişi başına GSYİH'nın da 5.500 doları bulacağı tahmin edilmektedir.⁶⁴ Buna karşın İran'ın ulusal borcunun 2030 yılında bir trilyon doları aşacağı öngörülmektedir.⁶⁵ Aynı zaman sürecinde ulusal borcun GSYİH'nın %40'ına ulaşacağı tahmin edilmektedir.⁶⁶ Bütçe dengesinin açık vermeye devam edeceği değerlendirilmektedir.⁶⁷

Tablo 32. Hürmüz Boğazı'ndan Petrol Geçışı (2014-2024)⁶⁸	
YIL	Günlük milyon varil
2014	17,2
2015	18,4
2016	20,6
2017	20,3
2018	20,7
2019	19,9
2020	19,1
2021	19,4
2022	21,4
2023	21,4
2024	20,3

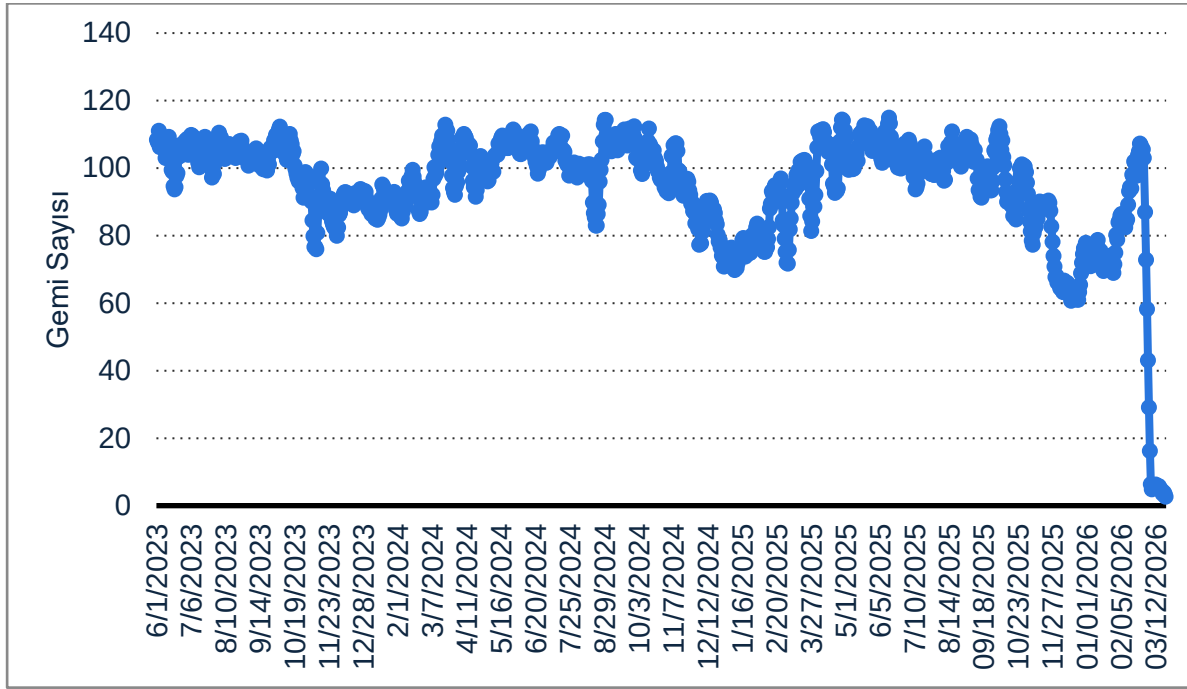
⁶⁴ Statista (2025), "The 12-Day Israel-Iran War", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/204444/the-12-day-israel-iran-war/>.

⁶⁵ Statista (2024), "Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/20812/iran-statista-dossier/>.

⁶⁶ A.g.e.

⁶⁷ A.g.e.

⁶⁸ Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>.

Grafik 1. Hürmüz Boğazı'ndan Geçen Gemi Sayısı (2023-2026)⁶⁹

8.4. İsrail'in Ticari Ortakları ve Ticari Denge Analizi

İsrail'in ithalat yaptığı başlıca aktörler (**Tablo 33**) Çin ve ABD'dir. İsrail'in ihracat yaptığı aktörler ise sırasıyla ABD, Çin, İrlanda, Almanya ve Hong Kong'dur. İsrail ulusal çıkarları çerçevesinde her ne kadar ABD ile müttefik olsa da Çin ile ticaretine de büyük önem vermektedir. Bunun yanı sıra Almanya ile ticaret ilişkileri de önemli bir ekonomi politikası odağıdır. İsrail ulusal çıkarları bağlamında gerektiğinde politik olarak ABD'ye rağmen bağımsız hareket ederken bu durum ekonomi boyutuyla da geçerlidir. Aktör, ABD ve Çin arasındaki rekabet koşullarına göre değil zaman ve şartlar çerçevesinde kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir.

Tablo 33. İsrail'in Başlıca İthalat ve İhracat Ortakları (2023 Yılı)⁷⁰

Ülkeler	İthalat (%)	İhracat (%)
Çin	17	10
ABD	12	29
Almanya	7	4
Türkiye	6	

⁶⁹ A.g.e.

⁷⁰ Statista (2024), "Israel", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/66122/israel/>.

İtalya	4	
İrlanda		6
Hong Kong		4

İsrail'in 2030 yılında GSYİH'sının 800 milyar dolar olacağı bunun yanı sıra aynı yılda kişi başına GSYİH'nın da 71 bin doları bulacağı tahmin edilmektedir.⁷¹ Buna karşın İsrail'in ulusal borcunun 2030 yılında 557 milyar doları aşacağı öngörülmektedir.⁷² Aynı zaman sürecinde ulusal borcun GSYİH'nın %71'ini geçeceği tahmin edilmektedir.⁷³ İsrail'in bütçe dengesinin açık vermeye devam edeceği değerlendirilmektedir.⁷⁴ Aktörün 2023 yılındaki ulusal borcu GSYİH'sının %60'ını aşmıştır.⁷⁵

8.5. İran ve İsrail'in Kuzey Afrika ve Ortadoğu Bölgesindeki (MENA) Diğer Aktörlere Göre Ekonomik Verilerinin Analizi

Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinde (Tablo 34) nüfus bakımından İran 85 milyonu aşan nüfusuyla ikinci sırada yer almaktadır. İsrail'in nüfusu ise on milyona yaklaşmıştır. Bölgenin yaşam beklentisinde İsrail (BAE ve Kuveyt ile aynı) ilk sırada (83,20) yer almaktadır. İran'ın yaşam beklentisi ise 77,65'tir. GSYİH sıralamasında İsrail bölgede ikinci sırada (540 milyar dolar) yer almıştır. İran ise 401 milyar dolarla dördüncü sıradadır. Kişi başına düşen GSYİH'da İsrail ikinci sırada (52 bin dolar) yer almıştır. İran'ın kişi başına düşen GSYİH'sı ise 4 bin dolardan biraz fazladır. Enflasyon oranlarında %40'ı aşan bir şekilde İran bölgede ikinci sıradadır. İsrail'in enflasyon oranı %4'ün biraz üzerindedir. Buna karşın ticari dengede İran 37 milyar dolar fazla vermiştir. İsrail ise 29 milyar doların biraz üzerinde açık vermiştir.

Tablo 34. Kuzey Afrika ve Ortadoğu Bölgesi Genel Ekonomik Verileri ⁷⁶						
Referans Yılı	2023	2023	2024	2023	2023	2024
	Toplam Nüfus (milyon)	Yaşam Beklentisi (Yıl)	GSYİH (milyar dolar)	GSYİH Kişi Başına (dolar)	Enflasyon (%)	Ticaret Dengesi (milyar dolar)
Mısır	105,20	71,63	383,11	3.743,61	24,39	-44,20
İran	85,76	77,65	401,36	4.347,19	40,69	37,35

⁷¹ Statista (2025), "The 12-Day Israel-Iran War", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/204444/the-12-day-israel-iran-war/>.

⁷² Statista (2024), "Israel", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/66122/israel/>.

⁷³ A.g.e.

⁷⁴ A.g.e.

⁷⁵ Statista (2024), "Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/20812/iran-statista-dossier/>.

⁷⁶ A.g.e.

Cezayir	45,97		264,91	5.389,84	9,32	3,48
Irak	43,32	72,32	277,48	6.250,55	4,42	15,71
Yemen	39,39	69,30	19,10	492,81	0,86	-4,33
Fas	37,02	75,31	155,35	3.901,40	6,14	-30,08
Suudi Arabistan	33,70	78,73	1.085,36	31.676,44	2,33	73,32
Tunus	12,24	76,51	53,06	3.967,48	9,32	-6,08
Ürdün	11,34	77,81	53,43	4.512,69	2,08	-13,50
Birleşik Arap Emirlikleri	10,68	83,91	537,08	48.146,06	1,62	64,56
İsrail	9,85	83,20	540,38	52.023,62	4,21	-29,27
Libya	6,85	69,34	42,16	6.422,12	2,37	12,04
Lübnan	5,35	77,82	28,28	4.409,36	221,34	-13,53
Umman	5,17	80,03	106,94	20.498,61	0,95	19,55
Kuveyt	4,91	83,19	158,57	33.321,28	3,64	37,60
Katar	3,06	82,37	221,45	69.540,54	3,09	58,48
Bahreyn	1,58	81,28	46,94	29.290,11	0,08	7,83
Suriye		72,12				-2,82
Filistin		65,17				

8.6. Nükleer Silah ve Nükleer Güç Çalışmaları Analizleri

İran ve İsrail arasındaki savaşta nükleer silahların varlığı ve nükleer güç çalışmaları savaşın sonunu belirleyebileceğinden dolayı çok önemlidir. Bu bağlamda elde edilen veriler ve analizler aşağıda sunulmuştur. Analizler, kaynaklarından elde edildiği zaman süreci kapsamı için geçerlidir. Savaş boyunca analiz kapsamında köklü değişimlerin olabileceğine dikkat edilmelidir.

8.6.1. İsrail'in Nükleer Silah Kapasitesi ve Caydırıcılık Etkisi Analizi

İsrail askerî açıdan savaşta çok önemli avantajlar sağlayan nükleer silahlara sahip bir güçtür. İsrail'in sahip olduğu nükleer savaş başlığı sayısı doksandır (**Tablo 35**). Ancak bazı kaynaklara göre bu sayı çok daha yüksektir.⁷⁷ İsrail'in sahip olduğu nükleer silahlar Ortadoğu bölgesinde aktörün çıkarlarını gerçekleştirebilme potansiyeli bağlamında büyük bir avantajdır. Bu çerçevede İran'a karşı her ne kadar geleneksel güç unsurlarına göre belirgin bir üstünlüğü bulunmasa da nükleer silahların varlığı sayesinde sonuç alıcı bir önceliğe sahiptir.

⁷⁷ Ömer Lütfi Taşcıoğlu (2009), *ABD'nin Küreselleştirme Politikaları, Ortadoğu'da Türkiye'ye Bîçilen Rol*, 2. ed. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s. 163.

Tablo 35. Dünya Geneline Nükleer Savaş Başlığı Sayısı (2025 Yılı)⁷⁸	
	Nükleer Savaş Başlığı Sayısı
Dünya genelinde toplam	12.241
Rusya	5.459
ABD	5.177
Çin	600
Fransa	290
Birleşik Krallık	225
Hindistan	180
Pakistan	170
İsrail	90
Kuzey Kore	50

8.6.2. İran'ın Nükleer Çalışmaları Analizi

İran, kanıtlanmış nükleer silah sahibi aktörlerden değildir. Bu bağlamda aktör nükleer silahlara sahip olmak için büyük bir çabanın içindedir. Nükleer silahlara sahip olmanın en temel özelliği zenginleştirilmiş uranyuma sahip olmaktır. Zenginleştirilmiş uranyum ise özel olarak kurulan sahalardaki santrifüjler sayesinde elde edilmektedir. Bu bağlamda İran'ın %60 oranında zenginleştirilmiş uranyum miktarı 5.508 kg'dır (**Tablo 36**). İran'ın zenginleştirilmiş uranyum için kurduğu santrifüjler büyük artış göstermiştir (**Tablo 37**). Aktörün 2025 yılı mayıs ayındaki toplam santrifüj sayısı 14.689'dur. İran savaş öncesindeki kurduğu santrifüj sayısını arttırmayı planlamıştır. İran'ın kurduğu santrifüj modelleri (**Tablo 38**) genellikle IR-1 ve IR-2m'dir. Santrifüjlerin çok büyük bir kısmı Natanz Nükleer Sahasında yer almıştır (**Tablo 39**).

⁷⁸ Statista (2025), "The 12-Day Israel-Iran War", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/204444/the-12-day-israel-iran-war/>.

Tablo 36. İran'ın Zenginleştirilmiş Uranyum Stokları⁷⁹			
	%60 oranında (kg)	%20 oranında (kg)	%3,67-5 oranında (kg)
Kasım 2017	202	0	0
Kasım 2018	202	0	0
Kasım 2019	372	0	0
Kasım 2020	1.750	0	0
Kasım 2021	1.622	114	18
Kasım 2022	1.030	386	62
Kasım 2023	2.218	567	128
Kasım 2024	2.595	839	182
Şubat 2025	3.655,4	606,8	274,8
Mayıs 2025	5.508,8	274,5	408,6

Tablo 37. İran'da Uranyum Zenginleştirme İçin Kurulan Gelişmiş Santrifüj Sayısı⁸⁰	
	Santrifüj Sayısı
Kasım 2019	495
Mart 2020	517
Haziran 2020	571
Eylül 2020	528
Kasım 2020	512
Şubat 2021	1.038
Mayıs 2021	1.867
Eylül 2021	1.881
Kasım 2021	2.101
Mart 2022	2.232

⁷⁹ A.g.e.⁸⁰ A.g.e.

Mayıs 2022	2.228
Eylül 2022	2.782
Kasım 2022	4.515
Şubat 2023	5.763
Mayıs 2023	5.919
Eylül 2023	6.097
Kasım 2023	6.278
Şubat 2024	7.365
Mayıs 2024	7.383
Ağustos 2024	10.609
Kasım 2024	11.731
Şubat 2025	13.355
Mayıs 2025	14.689
Planlanan	17.797

Tablo 38. İran’da Uranyum Zenginleştirme İçin Kullanılan Santrifüj Modelleri⁸¹

Santrifüj Modeli	Santrifüj Sayısı
IR-1	7.224
IR-2m	7.060
IR-4	4.321
IR-6	3.254

Tablo 39. İran’ın Uranyum Zenginleştirme Santrifüj Sahaları⁸²

Santrifüj Sahası	Santrifüj Sayısı
Natanz	14.192

⁸¹ A.g.e.⁸² A.g.e.

Fordow	2.264
Natanz (yer altı uranyum zenginleştirme deneme sahasında)	802
Natanz (yer üstü uranyum zenginleştirme deneme sahasında)	701

8.7. İran'ın Balistik Füze Gücü ve İsrail-ABD İttifakına Karşı Önleyici Saldırıları

İran'ın İsrail ve ABD'ye karşı en büyük askeri avantajı sahip olduğu balistik füzeleridir (**Tablo 40**). Aktörün 2.500 km'ye varan füze vuruş kapasitesi vardır. Bunun yanı sıra insansız hava aracında da belirgin bir vuruş avantajı görülmüştür (**Tablo 41**). İran kendisine yönelik saldırılar karşısında İsrail ve ABD'nin yanı sıra bu aktörlere destek veren ülkeleri de hedef almıştır. Bu bağlamda en fazla insansız hava aracı saldırıları Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, İsrail, Kuveyt ve Bahreyn'e yapılmıştır. Hava aracı saldırılarında İsrail dışındaki diğer aktörlerdeki ABD üsleri, ekonomik kuruluşları ve askeri personeli hedef alınmıştır.

Tablo 40. İran Füzelerinin Tahmini Hedefe Varış Mesafeleri (2025 Yılı)⁸³	
Füzenin Türü⁸⁴	Füze Varış Mesafesi (Km.)
Soumar	2.500
Sejjil	2.000
Ghadr	2.000
Khorramshahr	2.000
Emad	1.700
Kheirbarshekan	1.450
Shahab 3	1.300
Qadr 380	1.000
Qiam-1	800

⁸³ A.g.e.

⁸⁴ Füze türleri orijinal kaynaktan belirtildiği gibi yazılmıştır.

Zolfaghar	700
Ya-Ali	700
Quds-1	600
Fateh-313	500
Shahab 2	500
Raad-500	500
Fateh-110	300
Shahab 1	300

Tablo 41. İran'ın İnsansız Hava Aracı ve Füze Saldırıları (31 Mart 2026)⁸⁵		
	İNSANSIZ HAVA ARACI SALDIRISI	FÜZE SALDIRISI
Birleşik Arap Emirlikleri	1.977	452
Suudi Arabistan	786	73
İsrail	765	600
Kuveyt	636	314
Bahreyn	400	182
Katar	90	206
Umman	60	5
Ürdün	59	60
Kıbrıs (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi)	5	2
Azerbaycan	2	-
Türkiye	-	4
Diego Garcia	-	2
Lübnan	-	1

⁸⁵Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>.

8.8. ABD-İsrail Füze Savunma Programına Ayrılan Savunma Bütçesi Ödenekleri

İsrail'in ABD destekli füze savunma programı bütçe ödenekleri 2006-2025 yılları arasında büyük oranda artış göstermiştir (**Tablo 42**). Hamas'ın 2023 saldırısından sonra 2024 yılında ek bütçe ödeneği çıkarılarak füze savunma sistemlerinde büyük güçlendirmeler yapılmıştır. 2024 yılı ek bütçesinde Davud'un Sapanı füze savunma sistemi için bir milyar dolar, Demir Kubbe için üç milyar dolar ve Demir Kiriş füze savunma sistemi içinse 1,2 milyar dolar kaynak aktarılmıştır. Bunun yanı sıra diğer zaman serilerinde Arrow II füze savunma sistemi ödeneği 2019 yılından itibaren iki katına çıkarılmıştır. Arrow III yüksek irtifa füze savunma sistemi için özellikle 2017 ve 2018 yıllarında büyük bir ödenek ayrılmıştır. Ardından her yıl düzenli olarak bu sisteme ödenek ayrılmıştır. Davud'un Sapanı kısa menzilli füze savunma sistemi için ayrılan ödenek düzenli olarak artarken 2016 yılından itibaren buna dair bütçe daha da arttırılmıştır. Demir Kubbe füze savunma sistemi için 2011, 2013, 2014, 2015 ve 2022 yılında büyük bir bütçe ayrılırken sonrasında ise bu sisteme büyük önem verildiği görülmektedir. İsrail'in genel olarak füze savunma sistemi için ayrılan ödeneği incelendiğinde İran ve Hizbullah'ın kısa, orta ve uzun menzilli füzelerine karşı büyük bir önlem aldığı görülmüştür.

Tablo 42. 2006-2025 Mali Yılları için ABD-İsrail Füze Savunma Programına Ayrılan Savunma Bütçesi Ödenekleri (milyon dolar)⁸⁶					
YIL	FÜZE SAVUNMA SİSTEMİ				
	Arrow II	Arrow III (Yüksek İrtifa)	Davut'un Sapanı (Kısa menzilli)	Demir Kubbe	Demir Kiriş
2006	122,87	-	10	-	-
2007	117,49	-	20,40	-	-
2008	98,57	20	37	-	-
2009	74,34	30	72,90	-	-
2010	72,31	50,04	80,09	-	-
2011	66,43	58,97	84,72	205	-
2012	58,96	66,22	110,53	70	-
2013	40,80	74,70	137,50	194	-
2014	44,36	74,71	149,71	460,31	-
2015	56,20	74,71	137,93	350,97	-
2016	56,52	89,55	286,53	55	-

⁸⁶ A.g.e.

2017	67,33	204,89	266,51	62	-
2018	82,30	310	221,50	92	-
2019	163	80	187	70	-
2020	159	55	191	95	-
2021	173	77	177	73	-
2022	173	62	157	1.108	-
2023	173	80	167	80	-
2024	173	80	167	80	-
2024 (ek)	-	-	1.000	3.000	1.200
2025	173	80	167	80	-

8.9. İran-İsrail Savaşı'nda Bölgesel Can Kayıpları ve Durum Analizi

İsrail ve ABD'nin müşterek operasyonlarla İran'a saldırımları ve İran'ın da buna karşı savunma amaçlı eylemleri sonucunda çok fazla sayıda bölge aktörü bundan zarar görmüştür (**Tablo 43**). Bu bağlamda 10 Nisan 2026 tarihi itibarıyla İran'da iki binin üzerinde savaştan dolayı can kaybı yaşanırken 26.500 yaralı vardır. Bunun yanı sıra Lübnan'da bu savaştan büyük zarar görmüştür. İran ve Lübnan beraber değerlendirildiğinde 31 binden fazla yaralı vardır. İsrail ise İran'ın ardından en fazla yaralı vatandaşı olan aktör olmuştur. ABD'nin bildirilen veriler üzerinden 13 can kaybı varken 200 personeli yaralanmıştır. ABD ve İsrail tarafından başta İran olmak üzere Lübnan ve Filistin de hedef alınmıştır. İran ve müttefikleri tarafından ise İsrail, ABD ve topraklarında bunlara üs vererek kendilerine saldırımlarına aracı olan bölge ülkeleri hedef alınmıştır. İsrail ve ABD personeli dışındaki diğer aktörlerde genellikle ABD üslerinin bulunduğu yerler vurulmuştur. Bu kapsamdaki çok boyutlu ve aktörlü savaşta bütün müdahil devletler bundan zarar görmüştür.

Tablo 43. İran-İsrail Savaşı'nda Ülkelerin Tahmini Kayıpları (10 Nisan 2026)⁸⁷		
	ÖLÜ	YARALI
İran	2.076	26.500
Lübnan	1.830	4.917
Irak	118	7

⁸⁷ A.g.e.

İsrail	26	7.451
ABD	13	200
Birleşik Arap Emirlikleri	12	224
Kuveyt	7	118
Filistin	4	-
Suriye	4	-
Umman	3	15
Bahreyn	3	54
Katar	-	20
Ürdün	-	29

Bunların yanı sıra, 12 Gün Savaşı boyunca İsrail'in İran'a saldırıları özellikle başkent Tahran'a (%38) yönelik olmuştur. Ayrıca Tebriz (%6), İsfahan (%4), Kirmanşah (%4), Şiraz (%4), Karaj (%4) ve Kum (%2) kentleri de saldırılara maruz kalmıştır. Diğer 114 yerleşim yerine yönelik olarak geri kalan saldırılar (%37) icra edilmiştir.⁸⁸ Bu saldırılarda statüsü tanımlanmamış (sivil ya da asker) 2.148 kişi, sivil 2.071 kişi ve 256 asker yaralanmıştır.⁸⁹ Ayrıca 436 sivil, 435 asker ve statüsü tanımlanmamış 319 kişi bu saldırılarda hayatını kaybetmiştir.⁹⁰ Bunun yanı sıra İran nükleer alanda faaliyet gösteren 26 bilim insanını İsrail'in 2025 yılı saldırılarında kaybetmiştir.⁹¹ İsrail'e yönelik ajanlık yaptığı şüphesiyle İran'da 900 kişi tutuklanmıştır.⁹² İsrail'de ise İran'a yönelik ajanlık yaptığı şüphesiyle 37 kişi gözaltına alınırken bunların 27'si hakkında iddianame düzenlenmiştir.⁹³ 31 Mart 2026 tarihi itibarıyla İran'a karşı ABD tarafından 11 bin, İsrail tarafından ise 10 bin hava saldırısı düzenlenmiştir.⁹⁴ Aktörler arasında aralıklarla ve çok boyutlu olarak devam eden savaşın ne zaman biteceğine dair emareler halen görülmemektedir.

⁸⁸ Statista (2025), "The 12-Day Israel-Iran War", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/204444/the-12-day-israel-iran-war/>.

⁸⁹ A.g.e.

⁹⁰ A.g.e.

⁹¹ A.g.e.

⁹² A.g.e.

⁹³ A.g.e.

⁹⁴ Statista (2026), "Impact of the U.S.-Israel War with Iran on the Global Economy", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211836/impact-of-the-us-israel-war-with-iran-on-the-global-economy/>.

Sonuç

Bu çalışmada Ortadoğu’da daha öncesinde vekalet savaşları boyutuyla icra edilen ancak sonrasında 2026 yılında doğrudan savaşa dönüşen İran ve İsrail arasındaki rekabet ampirik veriler çerçevesinde analiz edilmiştir. 1990-2024 yılları arasındaki zaman sürecini kapsayan ulusal güç istatistikleri, İran ve İsrail arasında savaşa varan durumun sadece ideolojik ya da dini zıtlıklardan kaynaklanmadığını bunun yanı sıra anarşik sistemin yapısal kısıtları, güç istenci ve asimetrik potansiyel seviyelerinden de kaynaklandığını doğrulamıştır. İstatistiksel olarak elde edilen bulgular Realizm Teorisi çerçevesinde değerlendirilmiş ve günümüz dünyasının savaş ve çatışma doğasına uyan, bölgesel hegemonya arayışına yönelik dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmadaki ekonomik ve askeri kapasite analizleri sonucunda net güç verileri elde edilmiştir. Bu bağlamda GSYİH ve kişi başına düşen GSYİH verilerinin analizi sonucunda elde edilen veriler İsrail’in 1990-2024 yılları arasında 24 kattan fazla büyüdüğünü göstermiştir. Benzer bir şekilde İsrail’in kişi başına düşen savunma harcamaları büyük bir artış göstermiştir. Aynı dönemde büyük nüfus avantajına rağmen İran’ın askeri gücü yaklaşık yedi kat azalmıştır. İsrail’in imalat ihracatı içindeki yüksek teknoloji payının %37 olması ve gelirlerinin katlanarak artması ayrıca marka ve patent verilerinin çok iyi olması durumu da doğal olarak rakibine karşı büyük bir üstünlük sağladığını göstermektedir. İran’ın ambargo altında olmasını da dikkate alarak yüksek teknoloji ihracatı payı analizine göre rakibiyle sürdürülemez bir zafiyet içinde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, bu durum İran için üstesinden gelinmesi gereken büyük bir sorundur.

Buna karşın İran’ın karma ulusal kapasite ve ulusal güç analizi onun göz ardı edilemeyecek potansiyel gücünü ortaya koymaktadır. İran’ın toplam nüfusu, şehirleşme oranı, çelik üretimi ve enerji tüketimi verileri zaman sürecinde İsrail’e göre çok daha etkili olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra İran’ın ulusal güç potansiyeli İsrail’in 2.926 kat daha fazladır. Savaşın en önemli gerekçesi de tam bu noktada ortaya çıkmıştır. İran’ın bu potansiyelini askeri gücüne yansıtıp statükoyu bozarak güç geçişi yapma hamlesi, mevcut durumda kapasite olarak baskın olan İsrail’e yaklaşmasına ve güç dengesini eşitleme çabasına denk gelmiştir. İran’ın karma ulusal kapasitesini nükleer programla destekleme çalışmaları aynı zamanda aktörün Ortadoğu’da güç geçişi eşiğine geldiğini de kanıtlamaktadır.

İran’ın güç geçişine dair bu stratejik hamlesine karşılık olarak statükosunu korumak isteyen İsrail önleyici savaş politikasını uygulamıştır. İsrail analizdeki üstünlüklerinin yanı sıra nükleer

silah sahibi bir aktör olarak İran'ın nükleer çalışmalarını engellemek için saldırılar düzenlemiştir. İsrail'in İran'a yönelik 10 bini aşan hava saldırısı düzenlemesi, İran'daki üst düzey bilim insanlarını öldürmesi ve hava savunma sistemlerine ayırdığı milyarlarca dolarlık bütçe hegemonyasını ve statükosunu korumak için gösterdiği çabasının sonucudur. Ancak İran tarafından bu politika ontolojik bir tehdit olarak algılanmış ve menzili 2.500 km.'yi bulan balistik füzeler ile insansız hava araçlarını savaşa dahil ederek aktörler arasındaki tırmanma sarmalını geri dönülemez bir seviyeye taşımıştır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki diğer aktörler, İsrail ve ABD'nin gücünün yanında hizalanmış ve İran'ı tehdit olarak görmüşlerdir. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi aktörler İsrail'in gücünü dengelemek yerine onun yanında yer almışlardır. İran ve Direniş Ekseni aktörlerinin kendilerine saldıran bölgedeki devletlerde yer alan ABD üslerini vurmaları ise diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Kendisini korumak isteyen İran doğal olarak bölge aktörlerinden Birleşik Arap Emirlikleri'ne 1.977 ve Suudi Arabistan'a 786 insansız hava aracı saldırısı düzenlemiştir. ABD'nin İsrail'e yıllık 3,3 milyar dolarlık yardımları ve füze savunma sistemi desteği kendi iç kamuoyunda yeterli desteği görmemiştir. Dolayısıyla bölgedeki dengelere dışarıdan müdahale eden bir aktör olarak ABD'nin dış politika eylemleri halkta karşılık bulmamıştır.

Sonuç olarak, 2026 yılındaki İran-İsrail Savaşı, iki aktör arasındaki çatışmaların yanı sıra teknoloji ve yeniliği temel alan bir aktörle demografik ve kapasitif güç üreten bir aktörün tarihsel karşılaşmasıdır. İran'a saldırılması ve sonrasında Hürmüz Boğazının kapatılmasıyla başlayan bu savaş dünya çapında ekonomik sarsıntılara neden olduğu gibi binlerce insanın can kaybına ve yaralanmasına yol açmıştır. Bu yıkıcı savaş bölgedeki güvenlik yapısının kırılganlığını ve nükleer caydırıcılık eşiğinin nelere sebep olabileceğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Çalışma, kapsamlı analizleri vasıtasıyla Ortadoğu güvenliğinin sadece askeri güçler bağlamında değerlendirilemeyeceğini bunun yanı sıra müttefiklik ilişkileri, teknolojik gelişim ve tehdit algıları gibi değişkenlerinde mutlaka dikkate alınması gerektiği sonucuna varmıştır.

KAYNAKÇA

- ABD Enerji Bilgi İdaresi (2026), Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://www.eia.gov/consumption/>.
- Adams, Cathy (2026), "Which Destinations and Airlines are Affected by Jet Fuel Shortages?", *The Times*, 22.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.thetimes.com/travel/advice/airlines-airports-affected-flights-fuel-shortages-iran-war-gk2wk3fcg>.
- Alter, Eric (2026) "The Iran War Has Forced the US-Gulf Alliance out of the Shadows", Atlantic Council, 20.04.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/the-iran-war-has-forced-the-us-gulf-alliance-out-of-the-shadows/>.
- Alterman, John B. & Vaez, Ali (2026), "How China and Russia Can Exploit the Iran War and How America Can Avoid Playing into Their Hands", *Foreign Affairs*, 23.04.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/how-china-and-russia-can-exploit-iran-war>.
- Avnimelech, Gil & Teubal, Morris (2006), "Creating Venture Capital Industries That Co-Evolve with High Tech: Insights from an Extended Industry Life Cycle Perspective of the Israeli Experience", *Research Policy*, 35(10), ss. 1477–1498.
- Baltaş, Acar (2026), "Yarının Zekası", *BloombergHT*, 31.01.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=G2Mdhwx0Sp8>.
- Becker-Hicks, Max (2026), "Implications of the Iran War for U.S.-Saudi Relations", New Lines Institute, 04.01.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://newlinesinstitute.org/middle-east-center/implications-of-the-iran-war-for-u-s-saudi-relations/>.
- Beckley, Michael (2010), "Economic Development and Military Effectiveness", *The Journal of Strategic Studies*, 33(1), ss. 43–79.
- Beckley, Michael (2018), "The Power of Nations, Measuring What Matters", *International Security*, 43(2), ss. 7–44.
- Breznitz, Dan (2007), *Innovation and the State: Political Choice and Strategies for Growth in Israel, Taiwan, and Ireland*, New Haven: Yale University Press.
- Cafiero, Giorgio (2026), "Where the American-Israeli War on Iran Leaves the Gulf Arabs", Stimson Center, 25.03.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://www.stimson.org/2026/where-the-american-israeli-war-on-iran-leaves-the-gulf-arabs/>.

- Cohen, Stuart A. (2008), *Israel and Its Army: From Cohesion to Confusion*, New York: Routledge.
- Daniller, Andrew (2026), "Americans Remain Critical of Trump Administration's Approach to Iran", Pew Research Center, 01.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2026/05/01/americans-remain-critical-of-trump-administrations-approach-to-iran/>.
- Dünya Bankası (2026), "Databank", Erişim Tarihi: 08.04.2026, Erişim Adresi: <https://databank.worldbank.org/home>.
- Dünya Çelik Birliği (2026), "World Steel in Figures", Erişim Tarihi: 16.04.2026, Erişim Adresi: <https://worldsteel.org/data/world-steel-in-figures/>.
- Emir, Mehmet (2019), "Almanya'nın 1990-2018 Yılları Arasındaki Ekonomik Gücünün Askeri Güce Tahvili", Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Emir, Mehmet (2024), "İsrail'in Hamas Savaşı Bağlamında Teopolitik Motivasyonu İle Müttefiklik İlişkisinin Bölgesel Etki Analizi", *UPA Strategic Affairs*, 5(1), ss. 204–226.
- Emir, Mehmet (2024), "Stratejik Dönüşümler Çerçevesinde ABD'nin Ortadoğu Politikasının Analizi (1990-2024)", *UPA Strategic Affairs*, 5(2), ss. 97–155.
- Farzanegan, Mohammad Reza & Markwardt, Gunther (2009), "The Effects of Oil Price Shocks on the Iranian Economy. *Energy Economics*", 31(1), ss. 134–151.
- Farzanegan, Mohammad Reza (2014), "Military Spending and Economic Growth: The Case of Iran", *Defence and Peace Economics*, 25(3), ss. 247–269.
- Gardner, Frank (2026), "Allies of US in the Gulf Bear Brunt of Iran Attacks", *BBC News*, 02.03.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/articles/c1jk922dgjgo>.
- Gharehgozli, Orkideh (2017), "An Estimation of the Economic Cost of Recent Sanctions on Iran Using the Synthetic Control Method", *Economics Letters*, 157, ss. 141–144.
- Gilpin, Robert (2017), *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası*, Ankara: Kripto Basım Yayım Dağıtım.

- Gritten, David (2026), "Israeli Strikes in Southern Lebanon Kill 22 People, Health Ministry Says", *BBC News*, 14.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/articles/c1k2zekj8y9o>.
- International Criminal Court (2024), "Netanyahu", Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.icc-cpi.int/defendant/netanyahu>.
- Jervis, Robert (1978), "Cooperation under the Security Dilemma", *World Politics*, 30(2), ss. 167–214.
- Keddie, Nikki R. & Richard, Yann (2006), *Modern Iran: Roots and Results of Revolution*, New Haven: Yale University Press.
- Khoury, Nabeel A. (2026), "The Middle East after the Iran War: Between Order and Chaos", Arab Center Washington D.C., 06.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://arabcenterdc.org/resource/the-middle-east-after-the-iran-war-between-order-and-chaos/>.
- Latona, David & Pinedo, Emma (2026), "Spain Ramps up Criticism of Israel, US, Defying Trump Threats", *Reuters*, 09.04.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/europe/spain-condemns-israeli-attacks-lebanon-reopens-tehran-embassy-2026-04-09/>.
- Maloney, Suzanne (2015), *Iran's Political Economy since the Revolution*, New York: Cambridge University Press.
- Merino, Mireia & Calder, Simon (2026), "All the Airlines Cancelling Flights and Adding Extra Charges Amid Jet Fuel Crisis", *The Independent*, 22.05.2026, Erişim Tarihi: 23.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.independent.co.uk/travel/news-and-advice/jet-fuel-shortage-flight-cancellations-airline-easyjet-ryanair-b2975489.html>.
- *Middle East Monitor* (2026), "US, Iran May Resume Talks Next Week in Islamabad: WSJ", 09.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.middleeastmonitor.com/20260509-us-iran-may-resume-talks-next-week-in-islamabad-wsj/>.
- Mohamed, Edna (2026), "Two Killed as Israel Ramps up Southern Lebanon Attacks Ahead of US Talks", *Al Jazeera Media Network*, 14.05.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.aljazeera.com/news/2026/5/14/two-killed-as-israel-ramps-up-southern-lebanon-attacks-ahead-of-us-talks>.
- Morgenthau, Hans J. (1949), *Politics among Nations the Struggle for Power and Peace*, 2. ed. New York: Alfred A. Knopf.

- O'Donoghue, Saskia (2026), "Airlines Cut 13,000 Flights and Two Million Seats in May Due to Jet Fuel Crisis", *Euronews*, 05.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.euronews.com/travel/2026/05/05/airlines-cut-13000-flights-and-two-million-seats-in-may-due-to-jet-fuel-crisis>.
- Organski, A.F.K. & Kugler, Jacek Kugler (1980), *The War Ledger*, Chicago: University of Chicago Press.
- Örmeci, Ozan (2017), "Henry Kissinger'dan 'Yeni Dünya Düzeninin Değerlendirilmesi'", 07.11.2017, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2017/11/07/henry-kissingerdan-yeni-dunya-duzeninin-degerlendirilmesi/>.
- Poushter, Jacob & Schulman, Jonathan & Prozorovsky, Andrew (2026), "Do Americans Think Trump Can Make Good Decisions About Various Foreign Policy Issues?", Pew Research Center, 07.04.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/global/2026/04/07/do-americans-think-trump-can-make-good-decisions-about-various-foreign-policy-issues/>.
- Razin, Assaf & Sadka, Efraim (1996), "Disinflation and Taxation: The Case of Israel", *International Journal of Finance & Economics*, 1, ss. 37–46.
- Rumley, Grant & Anand, Shivane (2026), "Tracking Chinese and Russian Statements on the Iran War", The Washington Institute for Near East Policy, Nisan 2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/tracking-chinese-and-russian-statements-iran-war>.
- Shah, Saeed (2026), "Gulf States Rethink Security in Light of Us-Israel War on Iran", *The Guardian*, 10.04.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/world/2026/apr/10/gulf-states-rethink-security-us-israel-war-iran-ceasefire>.
- Shepard, Steven & Daniller, Andrew (2026), "Americans Broadly Disapprove of U.S. Military Action in Iran", Pew Research Center, 25.03.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/politics/2026/03/25/americans-broadly-disapprove-of-u-s-military-action-in-iran/>.
- Silver, Laura (2026), "Negative Views of Israel, Netanyahu Continue to Rise among Americans – Especially Young People", Pew Research Center, 07.04.2026, Erişim Tarihi: 14.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/short->

[reads/2026/04/07/negative-views-of-israel-netanyahu-continue-to-rise-among-americans-especially-young-people/](https://www.statista.com/statistics/1417617/opinion-israeli-military-aid-us/).

- Singer, J. David (1988), "Reconstructing the Correlates of War Dataset on Material Capabilities of States, 1816–1985", *International Interactions*, 14(2), ss. 115–132.
- Singer, J. David & Bremer, Stuart A. & Stuckey, John (2012), "Capability Distribution, Uncertainty, and Major Power War, 1820–1965", içinde (editörler: Jody B. Lear & Diane Macaulay & Meredith Reid Sarkees) *Advancing Peace Research Leaving Traces, Selected Articles by J. David Singer*, New York: Routledge, ss. 161–174.
- Statista (2024), "Do You Favor the U.S. Increasing, Decreasing, or Maintaining the Same Amount of Military Aid to Israel?", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/statistics/1417617/opinion-israeli-military-aid-us/>.
- Statista (2024), "Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/20812/iran-statista-dossier/>.
- Statista (2024), "Israel", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/66122/israel/>.
- Statista (2025), "Middle East Conflict", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/162160/middle-east-conflict/>.
- Statista (2025), "The 12-Day Israel-Iran War", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/204444/the-12-day-israel-iran-war/>.
- Statista (2026), "The U.S.-Israel War with Iran", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211775/the-us-israel-war-with-iran/>.
- Statista (2026), "Impact of the U.S.-Israel War with Iran on the Global Economy", Erişim Tarihi: 15.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.statista.com/study/211836/impact-of-the-us-israel-war-with-iran-on-the-global-economy/>.
- Stockholm International Peace Research Institute (2026), "Sipri Military Expenditure Database", Erişim Tarihi: 16.04.2026. Erişim Adresi: <https://www.sipri.org/databases/milex>.
- Taşcıoğlu, Ömer Lütfi (2009), *ABD'nin Küreselleştirme Politikaları, Ortadoğu'da Türkiye'ye Bîçilen Rol*, 2. ed. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- *The New Arab* (2026), "How Are Arab States Are Responding to US-Israel Strikes on Iran?", 28.02.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi:

<https://www.newarab.com/news/how-are-arab-states-are-responding-us-israel-strikes-iran>.

- Torbat, Akbar E. (2005), "Impacts of the Us Trade and Financial Sanctions on Iran", *World Economy*, 28(3), ss. 407–434.
- U.S. Department of State (2026), "Disrupting Iran's Overseas Military Procurement Networks", 08.05.2026, Erişim Tarihi: 13.05.2026, Erişim Adresi: <https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2026/05/disrupting-irans-overseas-military-procurement-networks>.
- Waltz, Kenneth N. (1979), *Theory of International Politics*, Reading: Addison-Wesley Publishing Company.
- Wehrey, Frederic & Thaler, David E. & Bensahel, Nora & Cragin, Kim & Green, Jerrold D. & Kaye, Dalia Dassa & Oweidat, Nadia & Li, Jennifer Li (2009), *Dangerous but Not Omnipotent: Exploring the Reach and Limitations of Iranian Power in the Middle East*, Santa Monica: RAND Corporation.